

The Project Gutenberg eBook of Paashi Leubelfing, by Conrad Ferdinand Meyer

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Paashi Leubelfing

Author: Conrad Ferdinand Meyer

Translator: Aatto Suppanen

Release Date: November 14, 2010 [EBook #34310]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PAASHI LEUBELFING ***

Produced by Tapio Riikonen

PAASHI LEUBELFING

Kirj.

K. F. Meyer

Suomensi Aatto S.

Helsingissä, K. E. Holm'in kustantama. 1883.

I.

Erään ylimystalon konttorissa lähellä Lorensia Nyrnbergissä istuivat isä ja poika suuren kirjoituspöydän ääressä vastatusten, selvitellen mitä tarkimmasti jotakin suurenlaista kauppa-asiaa. Kumpikin luki omalla paperillaan yhteen samoja pitkiä numerorivejä, katsoakseen paremman varmuuden tähden, saivatko sitte summat yhtä suuriksi. Hoikka, ihan isänsä näköinen nuorukainen kohotti ensiksi terävän nenänsä kauniisti piirretyistä numeroistaan. Hänen työnsä oli päättynyt ja hän nyt, vähä itsetunnon vivahdusta laihoissa, surumielisissä kasvoissaan, odotteli varovaisemman isänsä valmistumista.

Silloin astui sisään palvelija, kädessään suurimuotoinen, isolla sinetillä lukittu kirje. Eräs ruotsalaisen ratsuväen kornetti oli sen tuonut; hän oli mennyt raatihuoneen luo katselemaan maailmanmainioita kuvia ja luvannut palata juuri tunnin kuluttua.

Kauppias tunsu ensi katsahduksella Ruotsin kuninkaan Kustaa Aadolfin paksupiirteisen käsialan ja oudosteli hiukan semmoista kunniaa, että sai kuninkaalta omakätisen kirjeen. Olihan syytä peljätä, että kuningas, jota hän oli äsken-rakennetussa Nyrnbergin kauneimmassa talossaan kestinnyt, tahtoi saada rahalainaa isänmaalliselta vierasystävältään. Mutta ollen äärettömän rikas ja tietäen pitää arvossa ruotsalaisen valtiorahaston tarkkaa oikeudentuntoa, rikkoi kauppias arvelematta, melkein pä hymyillenkin kuninkaan sinetin. Mutta kun hän sai silmäilyksi nuo muutamat, kuninkaallisen lyhytsanaisesti kirjoitetut rivit, muuttui hänen muotonsa yhtä vaaleaksi kuin huoneen korutekoinen laki, jossa Iisakin uhraaminen oli kuvattuna. Ja hänen kelpo poikansa kalveni myöskin isäänsä tarkastellessaan, kun arvasi hänen kuivan muotonsa muuttumisen ennustavan suurta onnettomuutta. Pojan peljästyksellä vielä eneni, kun vanhus häntä kirjelevyn ylitse katseli surumielisesti ja isällisen-hellästi.

"Herran tähden!" kysäsi nuorukainen, "mitä siinä on, isä?"

Vanha Leubelfing — sillä sen ylhäisen kauppiassuvun jäseniä nämä molemmat olivat — ojensi hänelle vapisevalla kädellä paperin. Poika luki:

"Rakas Herra!

Tietäen ja hyvin muistaen Teidän poikanne haluavan päästä paashiksemme, ilmoitamme täten, että se tänään täydellisesti voi tapahtua, koska entinen paashimme, Max Beheim-vainaja (edellisen Utzen Stoomer-vainajan ja senedellisen Götzen Fucher-vainajan jälkeinen) tänään rynnäkössä heidän molempien kuoltua sai tykinkuulalla jalkansa pois ammutuiksi ja autuaasti kuoli meidän sylissämme. Meistä on erittäin miellyttävä, että taaskin saamme ottaa palvelukseemme yhden pojan evankelisesta valtiokaupungista Nyrnbergistä, jota me suuresti suosimme. Että poika saa hyvän ylläpidon ja jokapäivä kristillisiä neuvoja, siitä saatatte olla ihan varma.

Teitä hyvin suosiva
Gustavus Adolphus Rex" (kuningas).

"Voi taivahinen!" valitteli poika, huolimatta salata isältään pelkurimaisuuttansa, "nyt on minulla kuolemantodistus valmiina ja te, isä — kunnioituksella puhuen — olette syypää minun aikaiseen kuolemaani, sillä kukapa muu kuin te olisi kuninkaalle voinut niin väärin esitellä minun toiveeni ja haluni? Jumala meitä armahtakoon!" sanoi hän kääntäen kasvonsa taivasta kohti juuri hänen päänsä päällä riippuvaan kipsisen patriarkan (Abrahamin) teurastusveitseen. "

"Poika, sinä muserrat sydämmeni!" vastasi vanhus, niukanpuolinen kyynel silmässä. "Kirottu olkoon se Tokai-viini, jota liiaksi join —"

"Isä", keskeytti vanhuksen valitukset poika, jolla kurjuudessaankin pysyi pää selvänä, vaikka kyllä ei ihan pystyssä, "kertokaas mitenkä se onnettomuus tapahtui."

"August", alkoi tunnustuksensa vanhus alla päin, "muistathan suuret pidot, jotka toimitin kuninkaan kunniaksi hänen tullessaan ensi kerran kaupunkiimme. Ne tulivat minulle kalliiksi —"

"Kolmesataa yhdeksänkymmentä yhdeksän guldenia yksitoista kreuzeriä, isä, enkä minä niistä saanut maistaa muruakaan", virkkoi nuorukainen pahoilla mielin, "sillä minä hautelin vesirievulla silmäni omassa huoneessani." Hän näytti oikeata silmäänsä. "Gustel-huimapää, puolihulluna ilosta, että muka sai nähdä kuninkaan, paiskasi siihen höyhenpallolla, kun silloin juuri kuului torven törähdys, josta hän arvasi tuon ruotsalaisen olevan tulossa. Mutta entä sitte, isä —"

"Kun pöydät oli saatu poistetuksi ja maisteltiin hedelmiä ja pikareja, kokonaisia ilon myrskyjä sekä ylhäällä salissa että alhaalla pihassa, jossa kansaa oli kuin sillejä tynnyrissä. Kaikki tahtoivat nähdä kuningasta. Maljat kalisivat, juotiin toistensa terveydeksi avonaisten ikkunain edessä, ylhäällä ja alhaalla riemuittiin. Silloin kuuluu kirkas kimakka ääni: 'Eläköön Kustaa, Saksan kuningas!' Äkisti hiljeni riemu, sillä olipa se toki vähän liiaksi. Kuningas hörhisti korviaan ja siveli viiksiänsä. 'Semmoista minä en huoli kuulla', sanoi hän. 'Minä juon evankelisen Nyrnberg-kaupungin onneksi!' Nyt vasta riemu oikein pauhaiseksi muuttui. Kanuunoilla ammuttiin pihalta, kaikki oli mullin-mallin! Kotvasen kuluttua lykkäsi majesteetti ikäänkuin sattumalta minut nurkkaan. 'Kuka esitti Saksan kuninkaan maljan, Leubelfing?' kysyi hän minulta hiljaa. Silloin pääsee minussa vanhassa päihtyneessä narrissa valloilleen komeilemisen halu" — Leubelfing löi otsaansa, ikäänkuin syyttäen sitä, ett'ei se ollut paremmin neuvonut häntä — "ja minä vastasin: 'Majesteetti, sen teki minun poikani, August. Hän päivät päästänsä miettii, mitenkä pääsisi paashiksi teidän palvelukseenne.' Vaikka olinkin päihtyneenä, muistin kuitenkin, että kuninkaalla oli paashi-palveluksessaan kolme muuta nyrnbergiläistä, joten siinä virassa oli miehiä liikemääränkin. Minä sanoinkin sen vaan pysyäkseeni naapurieni, Tucher-vanhuksen ja

Beheim-kerskailijan, tasalla. Kukapa voi arvata kuninkaan kuluttavan Baierissa kaiken nyrnbergiläisen tavaransa —"

"Mutta jos kuningas olisi kutsunut eteensä minut kipeine silmineni?"

"Sekin kyllä oli ajateltu, August! Sukkela Charnace-vejari melusi etuhuoneessa. Jo kolmesti oli hän ilmoittanut itsensä eikä hänen enää sopinut antaa kauemmin odottaa. Kuningas kutsui hänet siis sisään ja pilkkaeli sitte tuota lähettilästä meidän, ylhäisten silmäimme edessä, niin että meitä saksalaisia oikein sydämmen pohjasta huvitti sitä kuullessamme. En mitään siis ollut kiireessäkään unhoittanut miettimättä —"

"Miten paljo ja miten vähä viisautta, isä!" valitti nuori viisastelija.

Sitte istahtivat he liki toisiaan keksimään apukeinoa ja jatkoivat kuiskuttaen puhettaan, joka tähän asti oli käynyt kyllin kuuluvasti, he kun hämmästyksissään eivät ollenkaan muistaneet viereisessä huoneessa työskenteleviä apulaisia ja oppipoikia. Mutta he eivät keksineet keinoa, heidän liikkeensä kävivät yhä kiivaammiksi ja tuskallisemmiksi.

Silloin alkoi oven takana käytävässä heleä altti-ääni laulaa Kustaan mielilaulua:

"Ei pelkoa, joukko pienoinen,
Vaikk' tahtookin vihollinen
Sua saattaa surman suuhun!"

ja solakka, leikkotukka, muodoltaan poikamainen ja käytökseltään jotenkin ratsumiehen kaltainen tyttö astui konttoriin.

"Tekeekö mielesi meiltä korvat halaista, serkku?" toruivat molemmat Leubelfingit.

Tarkastellen surumielistä miesparia, vastasi tyttö:

"Minä tulin kutsumaan teitä ruoalle. Mutta mitä on tapahtunut, hyvä setä ja hyvä serkku? Onhan teidän kummankin nenä ihan lumivalkoinen!"

Samassa tempasi hän neuvottomien sukulaistensa keskestä kirjeen ja luettuansa kuninkaan paksupiirteisen nimikirjoituksen sekä sitte innokkaasti muutkin rivit, huomasi heidän peljästyksensä koko juonen.

"Ruoalle, hyvät herrat!" sanoi hän uudestaan ja astui itse edeltä ruokahuoneeseen.

Mutta siellä hyväluontoiselle tytölle kävi melkein samoin kuin molemmille Leubelfingeille, joilla jokainen suupala vaan kieriskeli suussa, tuskin ollenkaan taipuen kulkemaan tavallista tietänsä. Tyttönen vietti pois ruoat, työnsi tuolinsa taemmaksi, siunasi kädet ristissä, pani jalkansa ristiin sinisen nutun alla, jonka vyössä tasku ja avainkimppu riippuivat, ja kerrotti itselleen koko tuon miehiä kiusoittavan tapauksen, sitä tarkkaan kuunnellen ja miettien; sillä hän näytti olevan talon omaa perettä, vieläpä saaneen siinä uljaan käytöksensä tähden jonkinlaisen päätösvallankin.

Leubelfingit kertoivat.

"Ja kun muistelen", sanoi sitte tyttö rohkeasti, "kuka se oikeastaan esitti sen maljan kuninkaalle!"

"No, kuka?" kysyivät molemmat Leubelfingit.

"Ei kukaan muu kuin minä!" vastasi tyttö.

"Lempo sinut periköön, tyttö!" torui vanhus. "Varmaankin sinä pukeuduit ruotsalaisen sotamiehen siniseen nuttuun, jota säilyttelet kaapissasi esiliinojesi takana, ja hiivit ruokasaliin epäjumalasi luo etkä siivosti pysynyt naisten seurassa."

"He olisivat minulle jättäneet huonoimman paikan", vastasi tyttö suutuksissaan, "tutto quante, ne kaikki tyttöletukat, jotka saivat antaa kuninkaalle kaupunkimme lahjat, molemmat hopeaiset juomamaljat, taivaanpallon ja maanpallon."

"Kuinka voi siveä tyttö — ja sehän sinä kumminkin olet, Gustel — ollenkaan käyttää miehen pukua!" ärisi kainoutta teeskentelevä nuorukainen.

"Oikeammin sanoen", vastasi tyttö vakavasti, "isäni pukua, jossa vieläkin on rintataskun vieressä parsittuna näkyvissä se reikä, jonka puolalaisen miekka siihen pisti. Minun tarvitsee vaan katsoa vähän viistoon" — ja hän katsoi, ikäänkuin hänellä olisi ollut yllään isänsä nuttu — "niin näen reiän, ja se

vaikutti kuin saarna. Sitä paitsi", lisäsi hän, muuttuen tapansa mukaan äkisti vakavasta iloiseksi ja ruveten nauramaan, "eivät naisten nutut ollenkaan sovellu minulle. Eikähän se ole ihmeekään, ett'eivät ne minulle sovi, sillä olenhan viisitoista-vuotiaaksi asti melkein lakkaamatta ollut äitini kanssa ratsun seljässä lyhyissä pukimissa."

"Hyvä serkku", valitteli nuori Leubelfing hellänpuolisesti, "isäsi kuolemasta asti on sinua täällä pidetty kuin omaa lasta, ja nyt olet minut saattanut tämmöiseen pulaan! Sinä viet oman serkkusi kuin lampaan teurastuspölkylle! Utzia ammuttiin otsaan, Götziä kaulaan!" Hänen ruumistansa karsi. "Jospa minulle edes voisit antaa hyvän neuvon, serkku!"

"Hyvän neuvonko?" sanoi tyttö vakavasti, "sen minä kyllä sinulle annan: ole kuin mies, kuin Leubelfing!"

"Kuin Leubelfing!" murisi vanha herra "Pitääkö sitten kaikkien Leubelfingien olla semmoisia tappelihoitoja kuin isäsi Rupert — Jumala häntä armahtakoon! — joka kymmenvuotiaana läksi minua, vanhempaa veljeensä, vetämään häkkikärreillä, kaatoi minut, jäi itse terveeksi, vaan minulta kaksi kylkiluuta mursi? Ja mikä elämä sitte? Viidentoista vanhana meni ruotsalaisten joukkoon, seitsentoista-vuotiaana nai rumpujen pärinässä viidentoista vanhan tytön ja yhdeksäntoista ijässä menetti eräässä tappelukahakassa henkensä!"

"Tarkemmin puhuen", sanoi tyttö, "hän kaatui puolustaessaan äitini kunniaa —"

"Etkö tiedä mitään neuvoa, Guste?" kysyi kiihkeästi nuori Leubelfing. "Sinä tunnet leirit, sodat ja sotatavat. Millä keinoin voin saada asiani selvitetyksi kuninkaalle ja päästä vapaaksi?"

Tyttö purskahti nauramaan täyttä suuta.

"Me panemme sinut", sanoi hän, "tyttöjen joukkoon, niinkuin nuori Akilleus tuossa uunin kuvassa, ja kun viekas Odysseus heille näyttelee sota-aseita, niin olet tarttumatta miekkaan."

"Tiedätkös mitä!" sanoi nuorukainen äkeissään, "mene *sinä* kuninkaalle paashiksi! Kun olet sekä muodoltasi että käytökseltäsi noin pojan kaltainen, arvaa hän yhtä vähän sinua tytöksi, kuin uunikuvan Odysseus, josta loruelet, olisi minua arvannut pojaksi! Lähde paikalla epäjumalan luo ja palvele häntä! Kukapa tietää", lisäsi hän, "eikö jo kauan ole siksi tehnyt mielesi. Uneksithan lakkaamatta sekä valvoessasi että maatessasi ruotsalaisesta kuninkaasta, jonka kanssa lapsena kuljeksit ympäri maailmaa. Kun toissa päivänä menin sinun ovesi ohitse kammariini, kuulin jo kaukaa äänekkään uneksimisesi. Ei minun todellakaan tarvinnut painaa korvaani oven avaimen reiälle: Kuningas! Vartiat ulos! Pyssy ylös!" Hän matki komennussanoja heleällä äänellä.

Guste kääntyi pois päin. Purppurapuna oli noussut hänelle kasvoihin ja otsaan. Sitte näytti hän jälleen vaaleanruskeat silmänsä ja sanoi:

"Ole varoillasi! Voisipa käydä niin, joll'ei muun, niin sen tähden, että nähtäisiin, ett'eivät kaikki Leubelfingit ole kurjia pelkureita!"

Sana oli lausuttu ja lapsellinen unelma oli muodostunut rohkeaksi tositapaukseksi, joka ei ollutkaan ihan mahdoton. Isän veri houkutteli. Rohkeutta ja uljuutta oli työllä liiaksikin. Mutta naisellinen kainous ja sopimattomuuden pelko — serkku oli siinä lausunut oikein — sekä kunnioitus kuningasta kohtaan olivat esteinä. Vaan tapahtumain juoksu tempasi hänet sitte mukaansa.

Ruotsalainen kornetti, joka oli tuonut kuninkaan kirjeen ja jonka oli saatettava uusi paashi leiriin, saapui uudelleen. Hän ei ollutkaan katsellut Albrecht-mestarin muurikuvia, vaan iloista viinikellaria ja maistellut sen aarteita, unhottamatta kuitenkaan aikansa kulumista.

Leubelfing-vanhus, ollen rajattomasti peloissaan poikansa ja kauppahuoneensa säilymisestä, yritti syleilemään veljensä tyttären polvia aivan samoin, kuin Priamos-vanhus, Akilleun polvia syleillen, rukoili häneltä poikansa ruumista. Nuorelta Leubelfingiltä alkoivat kaikki jäsenet vavista ja hampaat kalista. Tyttönen irroittihe nauruun remahtaen ja poistui sivu-ovesta juuri silmänräpäystä ennen kuin kornetti, kannukset kilisten, astui sisään. Hän oli nuorukainen, jonka silmistä loisti vallattomuus ja iloisuus, vaikka hän kyllä oli kasvanut kuninkaan kovassa kurissa.

Augusta (Guste) Leubelfing toimiskeli kuin huumauksissa huoneessansa, pisti tavaransa matkalaukkuun, pukeutui kiiruusti isänsä vaatteihin, jotka hänen hoikalle, solakalle vartalolleen sopivat kuin valetut, ja laskeutui sitte polvilleen rukoilemaan anteeksi kujettansa sekä anomaan menestystä toimeensa.

Kun hän jälleen astui alas saliin, huusi kornetti hänelle jo vastaan: "Joutukaahan, kumppani! Kiire on! Hevoset tepastelevat! Kuningas odottaa meitä! Ottakaa jäähyväiset isältä ja serkulta!" ja hän kaatoi

kerrassaan hänen eteensä asetetun suuren pikarin sisällyksen hienon pitsikauluksensa turviin.

Ruotsalaiseen univormuun pukeutunut valepoika kumartui ja suuteli vanhuksen kuivettunutta kättä hyvin liikutettuna kahdesti, jota vastoin vanhus häntä kiitollisena siunasi; sitte muuttuen äkisti hillitsemättömän iloiseksi otti paashi nuorta Leubelfingiä kädestä, heilutti sitä edestakaisin ja sanoi nauraen: "Voikaa hyvin, neiti serkku!"

Kornetti nauroi oikein kuollaksensa: "Lempo ollen, mitä leikkiä kumppani laskee! Antakaa anteeksi, minulle johtui heti mieleen: oikea vanha akka, herra serkku! ihan kaikin puolin, liikkeiltäänkin, niinkuin meillä Suomessa kerrotaan vanhan akan ratsastaneen uuninluudalla, totta tosiaan, lempo ollen!"

Samassa tempasi hän sukkelalla sieppauksella palvelustyöltä päähineen ja pisti sen nuorelle Leubelfingille päähän, jossa vaan niukasti kasvoi tukkaa. Terävä nenä ja kuoppaan painuneet posket tekivät vanhan akan muodon täydelliseksi.

Sitte lasi vähästä humaltuva kornetti kätensä paashin käsivarrelle. Mutta paashi peräytyi askeleen ja sanoi, käsi miekan nupulla:

"Hyvä kumppani! Minä suosin varovaisuutta ja vihaan liikaa likentelemistä!"

"Perhana!" virkkoi kornetti, mutta asettui kumminkin syrjään ja kohottaen kohteliaasti kätensä tervehdykseen lasi paashin edellensä. Molemmat huvivilit mennä kalisivat portaita myöten alas.

Kauan vielä neuvottelivat Leubelfingit. Tietysti ei nuoremman nyt enää ollut jäämistä Nyrnbergiin, hän kun oli menettänyt oman nimensä. Vihdoin pääsivät isä ja poika selville. Pojan oli asetettava kauppahuoneen haaraosasto vaaliruhtinaskuntaan Saksiin, juuri kukoistukseensa kohoavaan Leipzigiin; ei kumminkaan katsottu soveliaaksi hänen pitää ylhäistä Leubelfing-nimeä, joka nyt oli mennyttä kalua, vaan oli hänen ottaminen halpa "Laubsinger"-nimi, vähäksi aikaa vaan, kunnes nykyinen August Leubelfing kuninkaansa sivulla jossakin tappelussa putoaisi ratsunsa seljistä surman suuhun, jota ei suinkaan tarvinnut pitkältä odottaa — niin isä ja poika mietiskelivät.

Kun nimettömäksi jäänyt ja uudelleen ristitty poika pitkän neuvottelun jälkeen nousi ylös ja sattui katsahamaan peiliin, oli hänen peljästyneen ja murheellisen muotonsa verhona vieläkin päähine, jonka ruotsalainen vekkuli oli siihen sovittanut.

II.

"Kuulehan, paashi Leubelfing! Minulla on vähä neuvoja sinulle. Jos sinä sukkeloilla sormillasi pahimmassa pulassa voisit kuninkaalle, herralleni ommella kiinni jonkun ratkeaman taikka napin, et sillä vähintäkään vahingoittaisi paashiarvoasi. Etköhän koskaan ole Nyrnbergissä katsonut äitisi tai sisaresi olkapään yli heidän työhönsä? Se onkin hyvin helppo konsti, jokainen ruotsalainen sotamies voisi sen sinulle opettaa. Sinä rypistelet kulmiasi, nyt et ole hyvä! Ole kohtelias ja nöyrä! Kas, tässä oma rasiani! Minä lahjoitan sen sinulle!"

Ja Ruotsin kuningatar, syntyisin Brandenburgin prinsessa, ojensi paashi Leubelfingille englantilaisen ompelurasian, jossa oli lankaa, neuvoja, sormustin ja saket. Luulevaisessa hellyydessään matkustaen kaikkialle kuninkaan jäljestä oli hän nyt äkkiä saapunut tervehtimään herraansa hänen onnettomaan leiriinsä Nyrnbergiin, jossa kuningas asui eräässä sodan puoleksi hävittämässä linnoitetussa ylimyskartanossa. Vastahakoisen paashin käsiin avasi hän rasian, otti siitä hopeaisen sormustimen ja pisti sen paashille sormeen, sanoen hyvin ystävällisesti:

"Minä jätän sinun huoleksesi katsoa että minun herrani ja kuninkaani aina käy siististi ja täydellisesti puettuna."

"Viisi minä huolin ompeluksista ja napeista, majesteetti", vastasi Leubelfing tyytymättömästi, vaan punastuen sekä niin kujeellisen-näköisenä ja niin miellyttävän-sydämmellisellä äänellä, ett'ei kuningatar siitä suinkaan pahastunut, vaan päinvastoin vertaisesti nauraen nipisti paashia poskesta. Leubelfingistä kuului tuo nauru teeskennellyltä ja typerältä; hän alkoi tuntea kuningatarta kohtaan vastenmielisyyttä, jota hyvänluontainen rouva ei osannut aavistaakaan.

Nyt kuningaskin, joka huoneen ovella oli kuullut koko tapauksen, alkoi oikein sydämmestään nauraa, nähdessään paashin vasemmalla kupeella riippuvan miekan ja oikeassa kädessä sormustimen.

"Mutta, Gust", sanoi hän sitte, "sinähän kiroilet kuin paavilainen tai pakana! Minä saan sinusta paljon kasvattamistyötä."

Todellakaan ei Kustaa Aadolf pitänyt kruunun kantamista minään ilona tai onnena. Kuinka olisi hän, joka — kumminkaan laiminlyömättä sotakuria kohteli inhimillisen-hyvántahtoisesti jokaista käskyläistään, yksin halvimpaakin, voinut toisin kohdella hyvántapaista sekä muodoltaan ja käytökseltään miellyttävää nuorukaista, joka aina eli hänen silmänsä edessä, saamatta poistua hetkeksikään hänen sivultansa. Ei hän myöskään unhottanut, että juuri tämä nuori nyrnbergiläinen oli noissa suurissa pidoissa huudollaan tervehtinyt häntä "Saksan kuninkaaksi", ja hän kuvitteli mielessään, että voisihan se huuto olla jonkinlainen ennustus, jos hänen sankarillinen retkensä päättyisi mainehikkaasti.

Hellää ja hurjaa, autuaallista ja tuskallista satuelämää oli paashi nyt jo sankarinsa seurassa kokenut, mitään epäilemättömän kuninkaan ollenkaan aavistamatta tuota ikäänkuin varkain omistettua onnea. Huumaavat olivat nuo hetket, jotka nyt alkoivat juuri kahdeksannentoista alaikäisyysvuoden täytyttyä ja lopettivat sen ajan, kuin aurinko hämärän! Vuorottain ja sekaisin suloisia ja ylpeitä tunteita, tuskallista pelkoa, salattua autuutta, valtimoiden sykkimistä, kiireempää hengitystä niin paljo, kuin nuoreen sydämmeen vaan mahtui ja kevyt mieli voi nauttia kuolettavan kuulan aattona taikka häpeällisen ilmitulon pelossa!

Sinä iltana, jolloin kornetti esitti nyrnbergiläisen junkkerin August Leubelfingin kuninkaalle, oli Kustaa Aadolfilla ollut niin paljo tekemistä, että hän tuskin oli ehtinyt katsomaankaan uutta paashiansa. Ja sitte tavattiin paashi pahasta valeesta, muka pelkurimaisuudesta. Kuningas oli juuri nousemaisillaan ratsunsa selkään, lähteäkseen valmistamaan toista turhaa hyökkäystä Wallensteinin voittamatonta asemaa vastaan. Hän käski paashin tulla mukaan ja paashi hypähtikin arvelematta raution selkään, joka hänen eteensä talutettiin, sillä olihan hän nuoruudestaan asti perehtynyt satulaan ja sitä paitsi oli hänellä solakka, ritarillinen vartalo perintönä isältään, joka ennen muinoin oli ollut hurjin ratsastaja koko Ruotsin sotajoukossa. Kun kuningas, hetkisen kuluttua taaksensa katsahtaen, näki paashinsa lumivalkeaksi kalvenevan, niin eivät sitä vaikuttaneet raution tepastukset eikä satulaan tottumattomuus, vaan hän sattui näkemään, miten erästä kiinni saatua porttoa, selkä paljaana, piiskaten ajettiin pois ruotsalaisten leiristä, ja häntä tuo alaston näytelmä inhotti.

Joka päivä — sillä kuningas tavattomalla itsepäisyydellä lakkaamatta uudisteli kerran takaisin syöstyä rynnäkköä — ratsasti paashi vähääkään pelkäämättä hänen sivullansa. Joka hetkihän voi sattua, että paashin olisi korjattava kuolettavasti haavoitettu herransa taikka hän itse samassa tilassa huoahtaisi viimeisen hengähdyksensä Kustaan sylissä. Kun he, milloinkaan sen etemmä pääsemättä, ratsastivat takaisin, kuningas kasvoiltaan synkkänä, niin koki kuningas salailla suruansa, nuhdellen uutta kumppaniaan, että hänen jalkansa oli häipynyt jalustimesta tai että hän oli tarttunut kiinni hevosen harjaan. Taikka välistä päinvastoin moitti häntä uhkarohkeudesta, sanoen häntä casse-cou'ksi (huimapääksi), joka leirikielessä oli hyvin tavallinen nimitys.

Muuten hän ei kyllästynyt paashinsa opettamiseen, vaan jakeli hänelle hyviä, isällisiä neuvoja ja sopivassa tilassa aina vähän kristillisyyttäkin.

Kuninkaalla oli kiitettävä ja terveellinen tapa viettää päätetyn päivätyön jälkeen ennen levolle rupeamista joku puolituntinen puhelemisella ja kaikenlaisilla joutavuuksilla, siten peittäen tahtonsa totutetulla lujudella kaikki huolet unhotuksiin, ottaakseen ne päivän koittaessa jälleen paikoilleensa. Sitä tapaa noudatti hän nytkin sitä tarkennin, kun turhat rynnäköt ja ihmishenkien menettäminen hämmensivät hänen sotasuunnitelmansa, loukkasivat hänen ylpeyttään ja toimittivat miettimistä hänen kristilliselle omalletunnolleen.

Noina myöhäisinä joutohetkinä istui hän mukavasti nojautuneena tuolissaan ja paashi Leubelfing jakkaralla vieressä. He leikkivät lautapeliä tai shakkia, ja lautapelissä paashi kyllä välistä voitti kuninkaansa. Taikka kertoeli kuningas, milloin oli erittäin ilomielellä, viattomia juttuja, joita hänen muistissaan olikin yllin-kyllin; esimerkiksi komeasta saarnasta, jonka hän hääretekellään oli kuullut Berlinin hovin kirkossa. Siinä oli kuvailtu elämää näyttämöksi, jossa muka ihmiset olivat näyttelijöinä, enkelit katselijoina ja esiripun-laskeva kuolema järjestelijänä. Taikka jutteli uskomattoman tapauksen, miten hänelle, kuninkaalle, hänen lapsensa syntymisen jälkeen, ensin oli ilmoitettu se pojaksi ja miten hän itsekin oli jonkun aikaa samaa uskonut; taikka juhlista ja puvuista, eli, omituista kyllä, enimmäkseen semmoisista asioista, jotka yhtä paljon ja enemmänkin voivat huvittaa tyttöä kuin poikaa, ikäänkuin olisi petetty kuningas tietämättänsä tuntenut vaikutusta petoksesta, jonka paashi oli hänelle tehnyt, ja olisi samoin tietämättään nauttinut hyvänluontoisen nuorukaisen muotoisena kuuntelevan naisen salaista viehätystä.

Siitäpä joutui aina paashikin äkisti pelkoihinsa. Hän syvensi altti-äänensä ja teki joitakuita miehenkaltaisia liikkeitä. Mutta jokin selvä sana tai helposti ymmärrettävä liike kuninkaan puolelta sai pelkääväisen jälleen rauhoittumaan ja uskomaan, että Kustaa olikin saman erhetyksen vallassa kuin

oman Kristiinansa synnyttyä. Niin pääsi paashi entiselleen huiman-vallattomaksi ja näytti jotakin niin uhkarohkeata kujetta, että sai moitteita ja kuritusta, kuten eräänkin kerran, kun hän, kuninkaan ylistellessä aviotansa ja kuningatartaan, rohkeasti kysäsi, minkänäköinen sitte kreivinna Ebba Brahe oikeastaan oli. Ebba oli ollut Kustaan nuoruuden lemmitty, vaan mennyt sitte, kun ei urhollisinta sankaria saanut, vaimoksi De la Gardielle, urhollisimmalle jälkeen paraalle urholle; hänellä oli musta tukka, mustat silmät ja teräväpiirteinen muoto. Mutta sitä ei utelias paashi kuullut, sillä noiden tietojen sijasta sai hän kuninkaan kämmenestä jotenkin kovan iskun vasten suutansa, jonka pielistä Kustaa oli näkevinään vallatonta naurua.

Eräänä päivänä tahtoi kuningas lahjoittaa Kristiinalleen ensimmäisen sinettisormuksen. Sen jalokiveen olisi tavan mukaan ollut piirrettävä mielisana, kuten sitä sanottiin, joka — erotuksena peritystä vaakunalauseesta — olisi osoittanut jotakin sinetin omistajan persoonallista ominaisuutta, hänen päänsä keksintöä tai sydämensä toivetta, oikein lyhyesti, niinkuin esim. nuoren Kaarle V:nen vallanhimoinen nondum (ei vielä, nim. kylliksi). Kustaa olisi kyllä keksinyt lapselleen tuommoisen mielisanan, mutta tavan vaatimuksesta tuli sen olla latinaa, Italiaa tai Ranskan kieltä.

Niinpä hän, syvälle kumartuneena nelitaitteisen nidoksen yli, jossa oli tuhansittain kaikkien kuuluisain ja sukkelapuheisten henkilöiden tunnussanoja, etsi kirkailla, vaan lyhytnäköisillä silmillään semmoista, joka hänen mielestään olisi hyvin soveltunut lahjaksi vasta seitsenvuotiaalle, mutta ikäisekseen hyvin edistyneelle Kristiinalle. Hän laski leikkiä noista lakonisista sanoista, jotka keksijänsä — enimmäkseen historiallisten henkilöiden — olemusta monesti ihan oikein, jopa sattuvastikin kuvasivat, vaan monesti ihmisten itsekkäisyyden ja kerskailemisen tähden, olivat täydellistä ivaa.

Silloin hieno sormi mustine varjoineen näytti valkoisella lehdellä erästä mielilauseetta, jonka tekijä oli tuntematon. Näyttjä oli kuninkaan olkapään yli tirkistävä paashi, mutta lauselma kuului: Courte et bonne (lyhyt ja hyvä)! Se on: jos minun on valittava elämäni, niin olkoon se lyhyt ja nautintorikas!

Kuningas luki sen, mietti vähäsen, pudisti tyytymättömästi päätään ja tarttui olkansa ylitse paashinsa kaunismuotoiseen korvalehteen. Sitte painoi hän Leubelfingin takaisin jakkaralleen, pitääksensä hänelle pienen saarnan.

"Gust Leubelfing", alkoi hän opettavaisen-miellyttävästi, pää taapäin aluseensa painuneena, niin että täyteläinen leuka kullankarvaisine partoineen oli vähää ulompana ja silmät puoliummessa säteillen katselivat kuuntelevan paashin ylöspäin kohonnutta muotoa. "Gust Leubelfing, poikani! Luullakseni on tuon lauselman keksinyt joku maailman lapsi, joku 'epikuroalainen', joiksi Luterus semmoisia sanoo. Meidän elämäme on Jumalan oma. Niinpä ei meidän sovi toivoa sitä lyhyeksi eikä pitkäksi, vaan ottaa vastaan semmoisena, kuin se meille annetaan. Ja hyväkö? Niin hyvä kyllä, se on: suoranainen ja oikea. Mutta ei iloa ja pauhua, niinkuin tuo ranskalainen lauselma epäilemättä tarkoittaa. Vai kuinka *sinä* olet sen käsittänyt, rakas poikani?"

Leubelfing vastasi ensin kainosti ja arasti, vaan joka sanaa lausueessaan muuttuen iloisemmaksi ja päättäväisemmäksi.

"Niin, armollinen herra: minä toivoisin elämäni kaikki ilot *yhdeksi* liekkikimpuksi ja *yhden* tunnin ajaksi, niin että himmeän koiton sijasta syntyisi lyhyt, mutta kirkaasti-loistava onnen valo, joka sitte voisi sammua kuin välähtävä salama."

Hän vaikeni. Semmoiset mietteet, tuo "välähtävä salama", eivät näyttäneet miellyttävän kuningasta, vaikka se kuvaus kyllä oli silloisen vuosisadan mielilause. Hän rypisteli pilkallisesti sieviä huuliansa. Mutta vielä lausumattoman moitesanan pidätti paashi pääsemästä ääneen jatkamalla innokkaasti puhettaan:

"Näin minä juuri tahtoisin! Courte et bonne!" Sitte hän ikäänkuin äkisti heräsi ja virkkoi nöyrästi: "Rakas herra! Mahdollista kyllä, että minä käsitan lauseen väärin. Sen voi ehkä selittää monella lailla, niinkuin useammat muutkin tuossa kirjassa. Mutta yhden asian minä tiedän ja se on pelkkää totta: Jos sinut, rakas herra, se kuula, joka sinua tänäpäpä hipasi" — paashi ei sanonut ajatustaan päähän asti — "Courte et bonne! olisi sanottu, sillä nuorukainen sinä olet ja samalla mies — ja sinun elämäsi on hyvä!"

Kuningas sulki silmänsä ja uupui väsyttävän päivätyönsä vaikutuksesta uneen, jota hän ensin vaan teeskenteli, ollaksensa muka kuulematta paashin imarrusta ja päästäksensä siihen vastaamasta.

Niin leikkitteli leijona koirasen ja myöskin koiranen leijonan kanssa. Ja ikäänkuin oikullinen ja turmiollinen kohtalo olisi tahallansa koettanut mitä sydämmellisimmin liittää rakastavaan lapseen hänen jumaloitua sankariansa, näytellen häntä lapselle aina uudelta puolelta ja syvimpienkin tunteiden kannalta — antoi se paashin myöskin päästä osalliseksi herransa katkerimmasta murheesta, mitä olla voi, isän sydämmen surusta.

Kuningas luetti Leubelfingillä, johon hän muuten ehdottomasti luotti, kirjeet, joita hänen pikku tyttärensä hovimestarinna säännöllisesti lähetti Tukholmasta, ja paashipa niihin enimmäkseen sai kirjoittaa vastauksetkin. Hovimestarinnan kirjaimet olivat oikeata töherryttä ja muuten harvaan piirrettyjä, niin että Kustaa useimmiten ihan katsomatta työnsi hänen laveat kertomuksensa paashin eteen, jonka sukkelat silmät ja huulet yhtä ripeästi kiitivät pitkin sivuja kuin hänen nuoret jalkansa kiertoportaiden lukemattomia rappuja.

Eräänä päivänä huomaa Leubelfing kirjekuoren nurkassa suuren E-kirjaimen jota siihen aikaan käytettiin hyvin tärkeiden ja salaisten kirjoitusten merkinä, että kirjeen saaja ne itse avaisi ja lukisi. Paashin-ominaisuudet, rohkeus ja uteliaisuus, voittivat. Leubelfing rikkoi sinetin ja ihmeellinen tapaus tuli ilmi. Hovimestarinna oli — kuninkaan itsensä tekemän oppisuunnitelman mukaan, jossa oli myöskin määrätty vierasten kielten aikaisin lukeminen — katsonut jo olevan ajan käsissä hankkia Italian kielen opettaja. Tarkoin toimitettu valikoiminen näytti onnistuneen. Nuorena mieheksi, eräässä synnyltään ylhäisessä ruotsalaisessa, joka oli pitkällä matkoillaan paljon oppinut maailmassa, näyttivät kaikki ruumiilliset ja henkiset hyvät puolet olevan yhtyneinä: jalo, solakka vartalo, miellyttävä muoto, sievästi-kaareva otsa, sovelias käytös, vakava siveudentunne, opetuskyky ilman liikaa, synkkää kovuutta ja joutavaa turhantarkkuutta, aateline kunniantunto, kristillinen nöyryys ja — mikä oli pääasia — oikea luterilaisuus, joka, kuten hän itse tunnusti, hänessä oli itsenäiseksi ja horjumattomaksi vakuutukseksi muuttunut vasta uusiaikaisessa Babylonissa, Roomassa, kun itse näki kaikki heidän kauhistuttavat vääryytensä. Ymmärtäväinen hovimestarinna kertoi joka kirjeessä, miten suuresti se nuorukainen häntä miellytti. Nuori prinsessakin oppi ripeästi semmoisen opettajan johdolla, kun kerran pääsi alkuun. Sitte tapasi hovimestarinna eräänä päivänä hyväoppisen ja mielikuvitukseltaan vilkkaan Kristiinan nurkassa polvillaan hiljaksensa rukoillen päästelemässä sormiensa lävitse hyvähajuisesta setripuusta tehtyjä rukousnauhan nappuloita, joita hän tuon-tuostakin haisteli pikku sieramillaan. "Minä löin hämmästyksestä käteni yhteen ja tulin valkoiseksi kuin kuvapatsas", kirjoitti kunnan hovimestarinna, ja lauseen lopussa oli viisi huutomerkkiä.

Kustaa Aadolf myöskin kalveni; hän oikein peljästy ja hänen sinisilmänsä katsoa tuijottivat tulevaisuuteen. Hän tunsu jesuiittain seuran.

Jesuiitta oli viety vankeuteen ja Ruotsin ankaran lain mukaan oli hänen kärsittävä hengenrangaistus, joll'ei kuningas tahtonut oikeuden sijasta käyttää armoa.

Mutta hän käski paashiansa heti kirjoittamaan hovimestarinna: ett'ei tytöstä ole paljoa puhumista, koska asiaa oli katsottava vaan paljaaksi lapsellisuudeksi; jesuiitta sitä vastoin on kenenkään tietämättä toimitettava rajan yli, "sillä" — niin kuuluivat hänen sanansa — "minä en tahdo tehdä marttiuroita. Soaistunut nuorukainen mestauttakoon itsensä väärine ominetuntoineen, miten mielensä tekee, päästäkseen verentodistajain purppurapilveen, ja menköön taivasta kohti salaisine pahoine haluineen, jolla koetti saattaa turmioon lapseni herkkäoppista mieltä."

Mutta moneen päivään ei tuo "onnettomuus ja rikos", joksi hän sanoi lapsensa sielun viekoittelemista, suonut hänelle rauhaa; monesti hän suositun paashinsa näkyvässä sivutse puolen-yön, aina lamppunsa sammumiseen asti, käveli levottomasti edestakaisin ja paremmin itsekseen kuin paashinsa kanssa puhellen kiivastui noiden hurskasten isäin valheista, viisastelemisista ja valepukimista. Sill'aikaa puolihämärässä istuva paashi kauhuissaan ja peloissaan löi sykkivää nuorta rintaansa: ja lausui hiljaa itsekseen ikävät sanat: "olethan sinäkin pettäjä, viisastelija, valepukuun piiloutunut!"

Noista yöllisistä hetkistä asti oli paashi sanomattomasti, melkein hulluuteen asti, levoton valepuvustaan ja sukupuoliuudesta. Voihan mitättöminkin seikka saattaa hänet ilmi. Sitä häpeätä karttaakseen päätti onneton kyllä kymmenestikin satuloida joka iltahämärässä tai varahin aamulla hevosen ja ratsastaa pois maailman ääriin saakka, ja kymmenesti hänet aina pidatti kuninkaan viaton hyväily, hän kun ei aavistanut naista suosivansa.

Keveäksi muuttui kumminkin paashin mieli ruudin savussa. Silloin säkenöivät hänen silmänsä ja iloisesti ratsasti hän kuolettavaa kuulaa vastaan, jota hän uhkamielisesti vaati surullista unelmaansa lopettamaan. Ja jos kuningas sitte iltahetkinä ystävällisen kotihuoneen valossa kuuli paashiltansa jonkin tyhmyyden tai tietämättömyyden, sai hänet kiinni päästä ja suoravaisesti nauraen pöyrrytteli hänen kähärää tukkaansa, sanoi paashi, sydämmellisestä ilosta ja pelosta vavisten: "Ei se enää toiste tapahdu!"

Niin hän viivyskeli ja nautti suloisinta elämää kuoleman ovella.

Olipa se kummallista. Leubelfing tunsu, että kuningaskin oli tuttu kuoleman kanssa. Wallenstein oli nyt ruvennut hyökkääjäksi ja saattanut valloittajan väistymään, melkeinpä pakolaisen asemaan. Kristitty sankari laski joka päivä ja joka hetki, melkein uhkamielisesti, kohtalonsa Jumalan käsiin. Rintahaarniskansa, jota paashi hänelle aina tarjosi, hylkäsi hän itsepäisesti, sanoen sen pitimien painavan olkapäänsä haavaa. Hieno, taipuvainen panssaripaita, jommoista viisaat ja varovaiset

käyttivät ihoa vasten, oikea alankomaalaisen takomistaidon mestariteos saapuu kuninkaalle, ja kuningatar kirjoitti sen mukana, että hän oli kuullut Wallensteinin käyttävän semmoista, eikä hänen mielestään hänen herransa ja puolisonsa sopinut olla huonommin varustettuna taistelussa. Sen hienon taoksen viskasi kuningas halveksivaisesti nurkkaan, sanoen sitä pelkurimaisuuden keksinnöksi.

Kerran yön hiljaisuudessa Leubelfing, ollen ainoastaan hienon seinän erottamana kuninkaasta, painaen korvansa seinää vasten kuuli Kustaan hartaasti rukoilevan ja Jumalalta anovan, että hänet otettaisiin pois paraassa loistossaan, ennenkuin hän tulisi tarpeettomaksi ja kykenemättömäksi.

Ensin vuosi kuuntelijalta kyyneleitä tulvimalla, mutta sitte täytti hänen mielensä itsekäs ilo, salainen riemu, voiton tunne siitä, että hänen oma pikku kohtalonsa oli kuninkaan suuren kohtalon kaltainen. Lapsellisissa ajatuksissa, että samoja tavuja oli hänen nimessään kuin kuninkaankin, vaipui hän vihdoin unen helmaan.

Mutta paashi näki pahaa unta, sillä hän uneksi omantuntonsa kanssa. Tuomitsevilla näyissä, jotka hänen unisilmiansä eteen aukesivat, tapahtui välistä niin, että kuningas, saatuaan hänet ilmi, laittoi säihkyvin silmäyksin ja nuhtelevin viittauksin hänet pois luotaan; milloin taas ahdisteli kuningatar häntä luudanvarrella ja semmoisilla haukkumasanoilla, joita se sivistynyt rouva ei tosielämässä käyttänyt, tuskinpa niitä lienee edes tuntenutkaan.

Kerran uneksi paashi, että hänen rautiotammansa pilttoutu ja lennätti häntä vihaisen-näköisen iltaruskon kultaamassa autiossa seudussa rotkoa kohti ja kuningas ratsasti hänen jäljessänsä, vaan hän pelastajansa ja takaa-ajajansa silmäin edessä pudota tuiskahti hirveään syvyyteen, jossa häntä ympäröi helvetillinen nauru.

III.

Leubelfing heräsi kauhusta huutaen. Aamu koitti ja paashin tullessa kuninkaan huoneeseen oli Kustaa, maattuansa rauhallisesti ja virvoittavasti yht'mittaa koko yön, tyytyväisimmällä ja ystävällisimmällä mielellä. Kuningattarelta tuli juuri kirje, mutta siinä ei ollut mitään tärkeätä, joll'ei juuri jälkikirjoitus, jossa hän pyysi puolisoansa valvomaan oikeutta eräässä asiassa ja hädässä, joka hyvin likeisesti koski avuliasta rouvaa.

Lauenburgin herttua, siveetön mies, oli tuskin pari kuukautta sitte valtiollisista syistä nainut yhden lukemattomista kuningattaren serkuista ja nyt saattoi aikaan yleistä pahennusta siten, että kyllästyneenä vaimonsa vaaleaan tukkaan ja tumman-sinisiin silmiin lyhensi lempiviikkonsa ja riensi takaisin ruotsalaiseen leiriin ja siellä piti luonansa nuorta flavonilaista tyttö-lepakkoa. Sen oli hän oikeana ryövärinä riistänyt maantiellä friedlantilaisen saattojoukon käsistä.

Nyt kuningatar pyysi puolisoansa nopeasti lopettamaan moista kopeaa aviorikosta; sillä Lauenburgin herttua, karttaen vaan kuninkaan silmiä, säätyveljiensä keskuudessa julkisesti ylpeili kauniista saaliistaan ja rohkeni harjoittaa semmoista syntiä ja häpeää, kun muka oli valtakunnan-ruhtinas.

Kustaa Aadolf katsoi asian selväksi velvollisuudekseen ja käski vaan lyhyesti, että flavonilaistyttö — hänen nimensä oli Korinna — oli otettava kiinni ja tuotava hänen eteensä kello kahdeksan aikaan, jolloin hän luuli ehtivänsä takaisin lyhyeltä tarkastelumatkaltaan. Ollen ankara, vaan samalla inhimillisen-sävyisä, luuli hän, tuntien tuon Lauenburgin herttuan ja siis tietäen työssä olevan vähempi puoli syytä, voivansa neuvoilla vaikuttaa häneen ja aikoi sitte lähettää hänet takaisin isälleen Wallensteinin leiriin.

Hän ratsasti pois, vaan jätti paashi Leubelfingin kirjoittamaan rauhoittavaa vastausta kuningattarelle, sanoen sitte itse lisäävänsä siihen pari riviä.

Kello oli jo yhdeksättä eikä kuningasta vielä kuulunut. Pari kiukkuisen-näköistä ruotsalaista keihäsmiestä toi Korinnan, jättäen hänet paashin huostaan, joka etuhuoneessa lopetteli kirjettään, miekka ja pistoolit vieressänsä pöydällä. Sen tehtyään sotamiehet poistuivat, sillä olihan kartanon portilla vahti.

Uteliaasti katsahti paashi kirjeensä ylitse vankiin, jonka oli käskenyt istuutumaan, ja kummastui hänen kauneudesta.

Ollen kooltaan ainoastaan keskinkertaisen-suuri oli hänellä sievät olkapäät, hieno kaula ja pieni,

kaunismuotoinen pää. Jospa vaan silmät olisivat olleet vähäistä tyynemmät, otsa vapaampi, sieramet ja suupielet levollisemmat, niin olisi siinä ollut täydellisen runottaren suloinen pää, vaikka Korinna muuten ei suinkaan ollut runollinen. Musta tukka ja tummat silmät tekivät miellyttävän muodon hyvin kalpean-näköiseksi. Epäjärjestykseen joutunut kirjava puku, jonka värejä ei etelän loistava taivas ollut himmentämässä, näytti pohjolan valossa liian heleältä ja uskaliaan-tapaiselta. Rinta kohoili ihan näkyvästi.

Vaitiolo kävi tytöstä tuskalliseksi.

"Missä on kuningas, junkkeri?" kysy hän kimakalla äänellä, joka mielenkiihitymyksen tähden kuului melkein kiljumiselta.

"Ratsasti vähän tarkastelemaan. Palaa kohta!" vastasi Leubelfing matalimmalla äänellään.

"Kuningas älköön luulkokaan, että minä luopuisin herttuasta", jatkoi intohimoinen tyttö hillitsemättömän-kiivaasti. "Minä rakastan häntä kuollakseni. Ja mihinkä sitte menisin? Isänikö luo? Hän minua julmasti räökkäisi. Minä jään tänne. Kuninkaalla ei ole mitään käskyvaltaa herttuan yli. Minun herttuani on valtakunnan-ruhtinas."

Nähtävästi laverteli tyttö tuskissansa Lauenburgin herttuan omia sanoja, joka ollen pahatapainen mies kietoi puoleksi ivalla, puoleksi tosissaan kaikki rikoksensa ruhtinaanviitan suojaan.

"Siitä ei hänelle apua, neiti", vastasi Kustaa Aadolfin paashi. "Mitä valtakunnan-ruhtinaat ovat! Mutta kuningas on sotaherra ja Lauenburgin herttuan on totteleminen häntä."

"Herttua on", vastusteli tyttö, "kaikkein ylhäisintä ja jalointa sukua, mutta kuningas on syntyisin halvoista ruotsalaisista talonpojista." Hänen ystävänsä Lauenburgin herttua lienee hänelle kertonut tarinan, joka oli saanut alkunsa Kustaa Vaasan talonpoikaispuvusta.

Leubelfing hypähti ylös pahastuneena, astui kopean-suorana Korinnan luo, seisattui ihan hänen eteensä ja kysyi ankarasti: "Mitä loruja?"

Korinna oli myöskin peloissaan noussut ylös, mutta hänen näkönsä muuttui äkisti ja hän kiersi kätensä paashin kaulaan.

"Hyvä herra! Kaunis herra! Auttakaa minua! Teidän pitää auttaa minua! Minä rakastan Lauenburgia enkä luovu hänestä! En koskaan!"

Niin rukoili ja pyysi hän suudellen, hyväillen ja syleillen paashia, mutta sitte väistyi hän sanomattoman hämmästyneenä askeleen taapäin ja mitä kummallisimmin nauru väärästi hänen suunsa sanomattoman ivalliseksi.

Paashi kalveni ja peljästy.

"Hyvä sisar", kuiskasi Korinna viekkaasti katsoen, "jospa tahtoisit vaikutustasi —"

Silloin Leubelfing vasemmalla kädellään kovasti tarttui Korinnan käsivarteen, painoi hänet polvilleen ja ojensi nopeasti siepatun pistoolinsa piipun kohti Korinnan pikku pään ohimoa.

"Ammu vaan!" huusi Korinna melkein mielipuolen tavalla, "tulkoon loppu sekä ilosta että kurjuudesta!" Kumminkin kartteli hän mitä notkeimmilla ja pelkääväisimmillä pään liikkeillä murhaaseen suuta.

Nyt asetti Leubelfing kylmän pistoolinsuun ihan hänen otsallensa ja sanoi kalman-kalpeana, vaan tyynenä:

"Kuningas ei sitä lainkaan tiedä, ei kuolemakseni."

Epäileväinen hymy vaan oli vastausta.

"Kuningas ei sitä tiedä", jatkoi paashi, "ja sinä vannot minulle tämän ristin kautta" — hän oli temmaissut sen kultavitjoista Korinnan kaulasta — "keltä olet saanut tämän? äidiltäsi, niinkö sanot? — sinä vannot tämän ristin kautta, ett'et sinäkään sitä tiedä, taikka minä muuten ammun!"

Mutta paashi antoi aseensa vaipua, sillä hän kuuli ratsujen töminää, sotilastervehdyksen kolinaa ja kuninkaan raskaita askelia portailta. Vielä kerran katsahti paashi polviltansa nousevaan Korinnaan; rukoilevainen oli se katse, niin että siitä voi lukea sanat, joita hän ei koskaan olisi ääneen lausunut: "Ole armelias! Minä olen sinun vallassasi! Älä ilmase minua! sillä minä rakastan kuningasta!"

Kuningas astui sisään toisena miehenä kuin pari tuntia sitte lähtiessään: ankara kuin Israelin tuomari,

täynnä pyhää suuttumusta, liekitsevää vihaa kuin Raamatun sankari, jonka täytyy poistaa taivaan kosta vaatava vääräisy, ett'ei koko kansa hukkuisi.

Hänen oli täytynyt olla näkemässä inhottavaa tapausta: miten saksalaiset ylimykset saksalaisen ruhtinaan johdolla ryöstivät saksalaisten talonpoikain joukkoa, joka pakeni Wallensteinin jaloista Ruotsin leirin turviin.

Herrat olivat eräässä teltassa juoneet, heitelleet kuutiota ja lyöneet korttia aamunkoittoon asti. Eräs rehellisyydeltään epäiltävä kumppani, joka piti pelipankkia, vei kaikki heidän rahansa. Petturi oli aatelismies, jonka tähden he lyhyen riidan jälkeen päästivät hänet rauhassa menemään; mutta sen sijaan, suutuksissaan ja unipäissään palatessaan telttoihinsa, hyökkäsivät he tavaravaunujen kimppuun, jotka eräällä leirin kadulla rauhassa odottelivat. Lauenburgin herttua, joka ohi ratsastaessaan oli katsahtanut teltaansa ja nähnyt pesänsä tyhjäksi sekä heti arvannut epäillä kuningasta, ajaa lennätti heidän jäljestänsä ja yllytti heidän saaliinhimoisia mieliään tekoon, jonka tiesi kovasti katkeroittavan Kustaa Aadolfin sydäntä, kun saisi sen kuulla.

Mutta sattuihin niin, että kuningas omin silmin näki tuon rikoksen. Keskelle meteliä — kirstuja ja arkkuja murrettiin auki, ratsuja pistettiin kuoliaaksi taikka ryöstettiin, turvattomia rääkättiin, vastustelijoita haavoitettiin — siihen meteliin ratsasti kuningas, jonka eteen onnettomat toivat rukouksensa, kirouksensa ja sadatuksensa ihan kuin Jumalan valtaistuimen eteen.

Kuningas hillitsi mielensä ja suuttumuksensa. Ensin käski hän pitää huolta pahoin-kohdelluista pakolaisista, sitte määräsi, että koko aateliston oli tuleminen hänen luoksensa kello yhdeksän. Palatessaan kotiinsa pysähtyi hän teloittajan teltalle, käski hänen pukeutua punaiseen vaippaansa ja seurata vähän matkan päässä jäljestä.

Semmoisella mielellä oli Kustaa-kuningas huomattessaan Lauenburgin herttuan jalkavaimon. Hän tarkasteli tyttöä, jonka raakamainen kauneus häntä ei miellyttänyt eikä myöskään heleä puku soveltunut hänen kirkkaille silmilleen.

"Missä ovat vanhempasi?" alotti kuningas, huolimatta tiedustella tytön omaa nimeä tai elämänvaiheita.

"Isäni on kroatilaisten päällikkö; äiti kuoli aikaisin", vastasi tyttö, jonka tummat silmät eivät kestäneet kuninkaan kirkasta katsetta.

"Minä lähetän sinut takaisin isällesi", sanoi kuningas.

"Ei", vastasi tyttö, "hän pistäisi minut kuoliaaksi."

Sääliväinen liikutus lievensi kuninkaan ankaruuden. Hän mietti tytölle helppoa rangaistusta.

"Sinä olet kuljeksanut leirissä miehen puvussa; se ei ole luvallista", syytti kuningas.

"En koskaan", vastasi Korinna pahastuneena, "semmoista siveettömyyttä en koskaan ole tehnyt."

"Mutta", jatkoi kuningas, "sinä saatat rikkoutumaan avioliiton ja teet jalon, nuoren ruhtinattaren onnettomaksi."

Vimmainen luulevaisuus leimahti Korinnan silmissä.

"Kun herttua rakastaa enemmän, rakastaa ainoastaan minua, mitä minä sille voin? mitä minä tuosta toisesta huolin?" vastasi hän uhkamielisesti.

Kuningas katsahti häneen kummastuneena, ikäänkuin mieltien itsekseen, olikohan tuo tyttö koskaan käynyt kristillistä lastenkoulua.

"Minä pidän sinusta huolen", sanoi hän sitte. "Nyt käsken vaan: sinä luovut Lauenburgin herttuasta ainiaaksi. Sinun rakkautesi on kuoleman synti. Tahdotko totella?"

Korinna kesti ensin väräjävin, sitte vakavin, jäykin silmin kuninkaan katseen ja pudisti päätään.

Kuningas kääntyi teloittajaan päin, joka seisoj ovella.

"Mitä hänellä on tekemistä minun kanssani?" kysyi tyttö kauhistuen.
"Onko hän pyöveli? Mestaako hän minut?"

"Hän leikkaa sinulta hiukset, sitte vie ensimmäinen matkue sinut Ruotsiin, jossa oleskelet niin kauan parannuslaitoksessa kunnes muutut evankeliseksi naiseksi."

Tuntemattomien huhujen ja kummallisten aavistusten vaikuttama pelko sai pienet aivot melkein sekaisin. Keritty pää, mitä voisi olla häpeällisempää, epäkunniallisempaa! Ruotsiin, tuonneko kylmään ja talviseen pimeyden ja jään kotimaahan, josta hänelle oli kerrottu tarina, että siellä oli matojen ja kummitusten valtakunnan ovi. Parannuslaitokseenko? mitä julmia kidutuksia se tuntematon sana sisälsikään! Muuttuisiko evankeliseksi vaimoksi? No, mitä se muuta voisi olla kuin: kerettiläiseksi? Ja pitikö hänen siis kaiken muun onnettomuuden lisäksi menettää vielä määrätty taivaallinen osansa? Hänenkö, joka ei yhtään paastoa rikkonut eikä jättänyt mitään hurskauden harjoitusta käyttämättä? — Hän tarttui ristiinsä, joka riippui katkenneissa vitjoissa, ja suuteli sitä innokkaasti.

Sitte katseli hän sekavin silmin ympärillensä. Hän huomasi paashin, ja kostonhimo leimahti hänen muodossaan. Hän avasi jo suunsa syyttääkseen kuningasta aviorikoksesta, niinkuin kuningas oli häntä syyttänyt.

Kuningas seisoi rauhallisena sivulla. Hän oli ottanut paashin kirjeen ja luki sitä silmillään hyvin likeltä. Hänen tarkkaavainen muotonsa, jonka oikeuden, ja lempeyden-sekaisessa katseessa oli jotakin majesteetillista ja jumalallista, hämmästytti Korinnaa; hän pelkäsi. sitä kuin jotakin vierasta ja salaperäistä. Raakoihin tapoihin tottunut tyttö, joka oikein osasi arvostella kaikkia miesten kasvoja, joita mikä hyvänsä tavallinen intohimo väräytteli, eikä vähääkään arkaillut, hän ei päässyt selville tästä ylevän-jalosta ihmismuodosta.

Hän ei voinut kauemmin katsella kuningasta. "Kumminkin on", ajatteli hän, "tuo lumikuningas jäänyt mies, joka ei voi huomata naisen läsnäoloa eikä rakkautta, joka salaa hiiviskelee hänen ympärillensä. Minä saattaisin vaan turmella nuoren veren! Mutta mitä siitä olisi apua? Ja sitä paitsi — paashi rakastaa häntä!"

Nyt astui teloittaja askeleen eteenpäin ja ojensi kätensä tyttöä kohti.

Korinna huomasi jo olevansa hukassa. Nuolen nopeasti pujahti hän paashin viereen ja kuiskasi hänelle korvaan:

"Lueta minulle kymmenen messua, hyvä sisar! kalleita messuja! Sinä olet minulle velkaa paksun kirkkokynttilän! Näetkös, toinen saa nauttia onnea, toinen —"

Ja samassa tempasi hän taskustaan puukon, viskasi tupen syrjään ja leikkasi taitavalla sivalluksella kaulasuonensa kuin pään kyyhkyseltä. Semmoisen taidon lienee hän oppinut leirikyökissä.

Teloittaja riisui heti punaisen viittansa, levitti sen vainaja-raukan päälle, kääri hänet siihen ja kantoi kuin nukkuvan lapsen molemmilla käsivarsillaan ulos sivuovesta.

* * * * *

Viereisestä huoneesta alkoi nyt kuulua kaikenlaista vilkasta ja tavattoman kovaäänistä keskustelua. Juuri kellon lyödessä yhdeksän astui kuningas, jolle Leubelfing avasi molemmat ovipuolikkaat, kokoutuneiden saksalaisten ruhtinasten ja herrojen keskelle.

He olivat huoneen pienuuden tähden tiheässä piirissä, noin viisi- tai kuusikymmentä luvultaan. Herrat eivät juuri näyttäneet kunnioitusta ansaitsevilta, moni oli päinvastoin muodoltaan niin välinpitämätön, kuin tuntisi hän yhtä vähän häpeän kuin pelonkin väriä. Siinä oli viekkaita päitä uhkarohkeiden, kunnianhimoisia typeräin ja hurskaita hävyttömäin vieressä: enimmäkseen semmoisia, jotka sotaväkeen lisäsivät omat miehensä ja jotka sentähden olivat väen luvussa otettavat huomioon yhdessä niiden kanssa.

Kuninkaan vasemmalla puolella oli ryhdiltään siveä päällikkö Erlach, jolla oikeastaan ei täällä ollut mitään tekemistä. Hän oli tullut Kustaa Aadolfin palvelukseen, kun piti häntä aikansa jumalisimpana sankarina, ja oli monesti tunnustanut kuninkaalle, miten häntä surettivat synnit, joita hänen täällä ulkona valtakunnassa täytyi nähdä: kiittämättömyys, teeskenteleminen, toiselle kuopan kaivaminen, vehkeily, juonien kutominen, salaliittoisuus, pahanteon eri osain jakeleminen mies miestä myöten, konnuuksien peitteleminen, lahjominen, maiden myönti, kavallus — kaikki pelkkiä semmoisia paheita, jotka olivat tuntemattomat ja mahdottomat hänen kotiseuduillaan Sveitsin vuorilla. Hän olikin tullut vaan kertomaan rakkaalle ystävälleen, Ranskan lähettiläälle, joka tunsu mieltäneensä hänen yksinkertaisiin tapoihinsa ja siveyteensä, jotakin uutta, lähettiläs kun näet, maanmiestensä yleiseen tapaan, oli hyvin halukas kaikkiin uutisiin; taikka oli hän tullut vaan mielensä ylennykseksi näkemään, miten hyve oli voittava pahuuden. Hän räpytteli levollisesti silmiään ja pyöritteli ristissä olevien käsiensä peukaloita.

Tämän hyve-kuvan vastassa, kuninkaan oikealla puolella, seisoi hävytön synninkuva: Lauenburgin herttua kalleimmassa puvussaan, paras pitsikaulus kaulassa, suu pirullisessa hymyssä, silmät pyörivinä ja jalat levottomasti elävinä. Hän oli tavannut teloittajan rengin, jolle teloittaja oli jättänyt viittansa. Sen

alta oli hän huomannut ihmisen kasvot, oli siis astunut luo ja katsahtanut peitteen alle.

Kustaa katseli kokousta moittivilla silmäyksillä. Silloin pääsi myrsky valloilleen. Kummallista — kuningas, suuttuneena siitä, ett'ei noiden kopeain muotojen, ylpeän ryhtien ja loistavain sotapukujen takana ollenkaan ollut niiden mukaista sydämenjaloutta, käytti kopeutta masentaessaan ja rikosta rangaistessaan tahallaan karkeata, melkeinpä moukkamaista puhetapaa, joka ei muuten ollut hänen omaistansa.

"Rosvoja ja varkaita olette te ensimmäisestä niin viimeiseen asti! Hävetkää toki! Te varastatte ja ryöväätte omia kansalaisianne ja uskonveljiänne! Hyi! Minua inhottaa! Sydäntäni oikein pakottaa! Teitä vapauttaakseni olen minä tyhjentänyt rahastoni — neljäkymmentä tynnyriä kultaa — enkä ole teiltä ottanut edes senkään vertaa, että olisin siitä itselleni saanut ratsuhousut! Niin, ennen toden totta olisin ratsastanut paljain säärin kuin vaatettanut itseäni saksalaisten omaisuudella! Teille olen lahjoittanut kaikki, mitä käsiini on joutunut, enkä ole itseäni varten pitänyt sikoläättiäkään!"

Niin kovin ja suurin sanoin nuhteli kuningas noita ylimyksiä.

Sitte kääntäen puheensa toiselle uralle kiitti hän heidän urhoollisuuttaan, heidän moitteetonta ryhtiään taisteluelukentällä ja sanoi moneen kertaan: "Urholliset te kyllä olette, niin, sen minä tunnustan! Teidän ratsastuksessanne ja taistelemisessanne ei ole moittimista!" mutta nyt leimahti toinen vielä kiivaampi puuska: "Kapinoittekko minua vastaan?" kysyi hän uhkaavaisesti; "olkoon menneeksi, kyllä minä suomalaisteni ja ruotsalaisteni kanssa taistelen teitäkin vastaan, niin että räpäleiksi jääte kaikki tyyni!"

Sitte lopetti hän puheensa kristillisellä kehoituksella ja rukouksella, että saatu oppi juurtuisi sydämiin. Herra Erlach kuivasi kädellään kyyneleen. Muiden herrojen muoto osoitti, ett'ei tuo kaikki heihin kuulunut, mutta ryhti oli heillä selvästi jo muuttunut sävyisämmäksi. Muutamat näyttivät liikutetuiltakin. Saksalainen luonne sietää paremmin karkeata, suoravaista haukkumista kuin laimeaa saarnaa tai hienoa, pistävää pilkkaa.

Niinpä olisi nyt kaikki ollut hyvin ja järjestyksessä. Mutta Lauenburgin herttua peittelemättömässä hävyttömyydessään lausui puoleksi kuninkaalle, puoleksi säätyveljilleen kopeat sanat:

"Mitä tarvitsee majestetin suuttua mitättömästä? Mitä me herrat olemme rikkoneet? Keventäneet vaan omien alamaistemme kuormat!"

Kustaa kalveni. Hän viittasi teloittajalle, joka oven toisella puolen nojasi seinää vasten.

"Laske kätesi tämän herran olkapäälle", käski hän.

Teloittaja astui esiin, mutta ei uskaltanut täyttää käskyä; sillä herttua oli sivaltanut miekkansa tupesta ja pelottavaa murinaa kuului joka taholta.

Kustaa tempasi miekan herttuan kädestä, painoi sen kärjen maahan ja ponnahutti terän kappaleiksi. Sitte tarttui hän teloittajan leveään ja karvaiseen käteen sekä painoi sen itse ikäänkuin halvautuneen herttuan olkapäälle ja piti sitä siinä hetkisen.

"Sinä olet valtakunnan-ruhtinas, konna, sentähden ei minun sovi tarttua kaulukseesi, mutta pyövelin käsi olkoon sinun kurittajasi!"

Hän kääntyi ja meni omaan huoneesensa. Teloittaja seurasi häntä jykevin askelin.

Paashi Leubelfingin olivat tiheässä seisovat herrat työntäneet eräasen ikkunankomeroon, jonka edessä riippuivat paksut villaverhot suurine tupsuineen. Koko tapaus oli häntä huvittanut nauruun asti. Korinnan verisen kuoleman jälkeen, joka häntä oli samalla peljästyttänyt ja rauhoittanut, olivat hänestä nuo sankarin masentamat ruhtinaat kuin huvinäytelmän henkilöt. Hän oli kuin poika, joka, tuntien olevansa isänsä suojassa ja ihmetellen hänen arvoansa ja valtaansa, mielihyvin ja nauruaan pidätellen kuuntelee, miten isä toruu velvollisuutensa laiminlyönyttä renkiään. Mutta ensi sanasta, jonka Lauenburgin herttua lausui, säikähti paashi, sillä niin kummallisen yhtäläiseltä kaikin puolin kaikui tuon miehen ääni kuin hänen omansa. Ja se peljästyys muuttui melkein kauhuksi, kun herttua, kuninkaan pois mentyä, purskahti teeskenneltyyn nauruun ja kimakalla äänellä puhui:

"Haukkuipa hän ihan kuin tallirenki, tuo ruotsalainen talonpoika! Mutta kylläpä, piru vie, häntä tänään suututimmekin! Pereat Gustavus, Kustaa kuolkoon! Eläköön saksalainen vapaus! — Jatkammeko vähän peliä, herra veli, minun teltassani? Minä toimitan astian Wyrzburgin viiniä!" ja samassa laski hän kätensä vieressään olevan ruhtinaan käsivarrelle.

Mutta se herra veti kohteliaasti pois kätensä ja vastasi kumartaen:
"Ikävätä teidän arvoisuutenne. Jo olen lupautunut toisaalle!"

Kääntyen erään toisen puoleen pyysi herttua häntä vielä leikkisemmillä ja innokkaammilla sanoilla: "Sinä et suinkaan voi hyljätä kutsuani, kumppani! Vielähän olet velkaa yhden pelin, kun viimeksi voitit!"

Kreivi, pikainen herra, käänsi mitään virkkamatta hänelle selkensä.

Joka kerran, kun herttua koetti uudistaa pyyntönsä, hyljättiin se yhä lyhemmin ja jyrkemmin. Hänen edessään, kääntyipä hän mihin päin hyvänsä, syntyi tyhjää tilaa; kaikki poistui hänen tieltänsä.

Vihdoin jäi hän yksin keskelle huonetta, josta kaikki olivat poistuneet. Hänelle selvisi tieto, että vertaisensa häntä vast'edes tarkasti karttaisivat. Hänen muotonsa vääristyi ihan rumaksi. Raivoisesti puristi hän kätensä nyrkiksi ja uhkasi kohtaloa tai kuningasta. Mitä hän murisi, ei paashi ymmärtänyt, mutta ylhäisen pään kasvat olivat niin paha uhkaavan näköiset, että kuuntelija oli vähällä pyörtyä.

IV.

Samana vaiherikkaan päivän iltana ilmoitettiin kuninkaalle, että häntä tapaamaan oli tullut eräs friedlantilainen päällikkö, jolla oli oikeaksi havaittu suojeluskirja turvanansa. Ehkäpä oli hänen asianaan sopia viimeisessä tappelussa kaatuneiden hautaamisesta taikka jostakin muusta semmoisesta asiasta, kuin vastakkain olevien sotajoukkojen välillä sattuu.

Paashi Leubelfing vei päällikön tyhjään vastaanottohuoneeseen, pyytäen hänen siinä odottamaan, kunnes kävisi ilmoittamassa. Mutta wallensteinilainen, laiha mies, kasvoiltaan kellahtava ja umpimielisen näköinen, pidätti häntä, sanoen mielellään levähtävänsä hetkisen, kun oli kiivaasti ratsastanut. Huolimattomasti heittäytyi hän tuolille ja sai eteensä seisomaan jääneen paashin yhtymään puheluun vähäpätöisistä asioista.

"Minusta tuntuu", sanoi hän, "kuin olisi ääni tuttu. Saanko tietää nimenne?"

Leubelfing, ollen varma siitä, ett'ei ikänänsä ollut nähnyt noita kylmäkiskoisia ja käskeväisiä liikkeitä, vastasi ujostelematta:

"Minä olen kuninkaan paashi, Leubelfing Nyrnbergistä, teidän armonne."

"Taideteoksistaan tuttu kaupunki", virkkoi vieras välinpitämättömästi. "Tehkää hyvin, nuori herra, koettakaa tätä kinnasta — se on vasemman käden. Nuoruudessani, kun olin kasvatettavana jesuiittain luona, juurrutettiin mieleeni nöyrä ja avulias tapa korjata kaikki tieltä löytyvät esineet, vaikka se nyt ei enää oikein tahdo soveltua päällikkötoimessani. Mutta tavaksi se on minussa jäänyt."

Hän veti nahkaisen ratsaskintaan taskustaan, samanlaisen kuin siihen aikaan yleensä käytettiin. Tämä kinnas vaan oli tavattoman korutekoinen ja niin silmiinpistävän pieni, että ainakin yhdeksän kymmenettä osaa sekä Wallensteinin että Kustaa Aadolfin miehistä olisi sen rikkonut ensi kouristuksella. "Tämä oli ulkorappujen alimmalla portaalla."

Leubelfing, hiukan pahastuksissaan päällikön terävästä äänestä ja käskeväisestä puhetavasta, mutta mitään paha aavistamatta, otti melkein liioittelevan-kohteliaasti kintaan ja veti sen hoikille sormilleen.

Se sopi kuin hänelle tehty.

Päällikkö hymyili pilkallisesti. "Se on teidän", sanoi hän.

"Ei, herra päällikkö", vastasi paashi oudostuen, "minä en käytä niin hienonahkaisia ja korutekoisia käsineitä."

"No, antakaa se sitte minulle takaisin!" sanoi päällikkö ja otti kintaan.

Samalla nousi hän hitaasti istuimeltaan ja kumarsi, kuningas astui juuri sisään.

Kustaa Aadolf astui muutamia askeleita yhä enemmän kummastuksissaan ja hänen kaarevat, kirikkaat silmänsä suurenivat.

"Tekö täällä, herra herttua?" lausui hän hitaanpuolisesti vieraalle.

Hän ei ollut koskaan nähnyt Wallensteinia itseään, mutta monesti kyllä katsellut hänen kaikkialle levinneitä kuviansa, ja pää oli niin omituinen, ett'ei sitä suinkaan voinut olla tuntematta.

Wallenstein myönsi toisen kerran kumartaen.

Kuningas tervehti vakavan kohteliaasti.

"Tervetuloa, teidän ylhäisyytenne, minä olen valmis kuulemaan toivomuksenne. Mitä tahdotte minulta, herttua?" Samalla viittasi hän paashille, että poistuisi.

Leubelfing pyörähti omaan, vieressä olevaan huoneeseensa, joka huonosti sisustettu, kuninkaan vastaanotto- ja makuuhuoneen välinen sola oli rauhallisin koko kartanossa. Hän oli peloissansa, ei sentähden että tuo mahtava sotapäällikkö oli tullut, vaan siitä syystä, että hän salaperäisesti tuli niin myöhään. Hämärä aavistus pakotti paashin oletamaan, että päällikön käynti tarkoitti jollakin tavalla häntä itseänsä.

Enemmän pelon kuin uteliaisuuden vaikutuksesta avasi hän hiljaa syvän kaapin, josta hän — se tunnustettakoon — oli seinän raosta kerran ennenkin — ainoastaan kerran kuunnellut kuningasta saadakseen häntä oikein kyllikseen katsella. Nyt pidätti häntä väkisinkin kuninkaan ja herttuan keskustelun kummallinen sisällys paikoillaan, milloin silmä, milloin korva raossa.

Ensin Kustaa Aadolf ja Wallenstein istuivat hetkisen vaiti, toisiaan katsellen, kumminkin tarkastelematta. He tiesivät, että kun se shakkipeli, joka oli päättävä Saksan kohtalon, kerran oli kaikkine salaperäisine kulkuineen ja suunnitelmineen levinnyt kedoille, niin eipä enää maksanut vaivaa ruveta sovinnon hieromisiin ennen päättävää tappelua, sillä sen välttäminen ei enää ollut mahdollinen. Wallenstein alkoi ensiksi puheen.

"Majesteetti", sanoi hän, "minulla on puhuttavana asia, joka koskee teitä itseänne."

Kustaa hymyili kylmästi, vaan kohteliaasti.

"Minulla on tapana lukea vuoteellani", jatkoi Wallenstein, "milloin uni ei tahdo tulla silmiin. Eilen tai tänään aamusella löysin eräästä ranskalaisesta muistelmateoksesta viehättävän kertomuksen. Se oli todellinen kertomus, ihan sanasta sanaan, niinkuin sen amirali on jättänyt oikeuden papereihin — minä tarkoitan: amirali Koligny, jota kyllä tiedän pitää arvokkaana sotapäällikkönä. Minä kerron sen teidän luvallanne, Majesteetti. Amiralin luo tuli eräänä päivänä muuan sissi, Poltrot vai mikä hänen nimensä lie ollut. Kun mielipuoli heittäytyi hän istumaan tuolille ja alkoi itsekseen puhella hyvin kiihkoissaan amiraalin valtiollisesta vastustajasta ja sotilaasta Frans Guisesta, mainiten, että tuo lotringilainen olisi poistettava elävien ilmoilta. Se oli, kuten jo sanoin, mielipuolen puhetta ja amiraalin sopi siitä arvella, mitä tahtoi — tuo kohtaus olisi esitettävä näytelmöitsijälle, se kyllä vaikuttaisi. Amiraali oli vaiti, pitäen miehen puhetta tyhjänä loruna, ja Frans Guise kaatui pyssyn luodin —"

"Jos Koligny teki niin", keskeytti kuningas, "surkuttelen minä häntä. Hän menetteli epäihmisellisesti ja epäkristillisesti."

"Ja epäritarillisesti", lisäsi Wallenstein kylmästi ja pilkallisesti.

"Puhukaa asiastanne, teidän ylhäisyytenne", pyysi kuningas.

"Majesteetti, jotakin samanlaista on minulle tänään sattunut; tuo murhaajaksi tarjoutunut vaan käyttäytyi vielä täydellisemmän mielipuolen tavalla. Eräs teidän miehistänne ilmoitettiin puheilleni, ja kun minulla juuri silloin oli kiirettä työtä, käskin viedä hänet viereiseen huoneeseen. Kun vihdoinkin astuin sinne, oli hän puolipäivän kuumuudesta nukkunut ja puheli hyvin kiivaasti unissaan. — Muutamia katkonaisia sanoja vaan, mutta asian juonen saatoinkin hyvin arvata. Jos minä olen oikein selon saanut, niin olette te, majesteetti, jollakin tavalla, en tiedä millä, häntä hirveästi loukanneet ja nyt on hän päättänyt, jopa hänen on pakkokin surmata Ruotsin kuningas mistä hinnasta hyvänsä tai ainakin kohtuullisesta hinnasta, ja murhaaminen hänestä muka on helppo tehtävä, kun hän elää ihan teidän lähellänne, majesteetti, ja teidän jokapäiväisenä seurana. Minä herätin nukkuvan enkä tietysti viitsinyt sen enempää puhella hänen kanssaan, kysyinhän vaan, mitä hänellä oli asiana. Hän tahtoi saada selkoa, vieläkö eräs keisarin palvelukseen lähtenyt reiniläinen oli elossa vai ei. Jokin perintöasia. Minä päästin hänet, tuon viekastelijan matkoihinsa. Nimeä minä en kysynyt, sillä hän kumminkin olisi sanonut väärän. Ja vangita häntä olisi ollut mahdoton muutamien unissa puhuttujen sanojen tähden; se olisi ollut hirveä vääryys."

"Niin olisikin", myönsi kuningas.

"Majesteetti", lausui Wallenstein, vakavasti ääntäen erittäin joka tavua, "te olette saaneet varoituksen!"

Kustaa mietti. "En minä huoli hukata aikaani joutaviin enkä myrkyttää mieltäni niin epätietoisten ja kätkeytyneiden jälkien etsiskelemisellä", sanoi hän. "Minä olen Jumalan kädessä. Onko teillä muita

todistuksia tai merkkejä?"

Wallenstein veti kintaan taskustaan.

"Korvani ja tämä käsine! Jäi vielä sanomatta, että se uneksija oli vartaloltaan solakka, muodoltaan mitätön ja luonteeltaan ryhdytön, arvattavasti tuommainen hienotekoinen naamusmuoto, jommoisia Venetiassa niin taidokkaasti valmistetaan. Mutta hänen äänensä oli miellyttävän ytimekäs, tuommainen baritooni- tai syvä altti-ääni, jotenkin samanlainen kuin teidän paashillanne, ja hänen kintaansa, joka sattui häneltä putoamaan, sopii myöskin paashillenne kuin valettu."

Kuningas naurahti sydämmellisesti.

"Minä kyllä lasken nukkuvan pääni Leubelfingin syliin", vakuutti hän.

"Enkä minäkään", vastasi Wallenstein, "voi tuota nuorukaista yhtään epäillä. Hänellä on hyvä, rehellinen muoto, aivan samanlainen uljas pojannaama kuin böömiläisillä talonpoikaistyöillä, jotka paljain jaloin juoksentelevat. Enkä kumminkaan, majesteetti, minä rupea yhtään ihmistä takaamaan. Mikä voi pettää — mutta vaikkapa ei pettäisikään — minä en pitäisi luonani paashia, vaikka hän olisi kuinka rakas, kun hänen äänensä on samanlainen kuin vihamieheni ääni ja hänen kätensä yhtä suuri kuin salamurhaa aikovan. Se on hämää. Se on sallimuksen sattuma. Se voi saattaa häviöön."

Kustaa hymyili. Hän lienee muistanut, että tämä suurenmoinen äsken arvoon kohonnut mies nyt uskoi enemmän kuin ennen kaikenlaisia taikoja, kun hän tuolla suunnattomalla sovinnollaan, jonka oli tehnyt Habsburgi-hallitsijan kanssa, oli kerran astunut mahdolluuksien ja mielikuvitelmienvaltakunnan rajan yli. Tarkoin huomaten, miten ristiriitaisia Wallensteinissa olivat hänen uskonsa sallimukseen ja kokeensa saada sama sallimus voimattomaksi, ei elävän Jumalansa apuun uskaltava kuningas tahtonut sanallakaan koskea tuota alaa, jossa hänen uskonsa mukaan helvetin utukuvat tanssivat. Hän antoi keskustelun katketa ja nousi kiittäen herttuaa suoravaisesta käytöksestään. Kumminkin tavoitti hän kinnasta, jonka Wallenstein oli jättänyt heidän välillään olleelle pöydälle, niin lyhytnäköisen tavalla, että teräväsilmäisen Wallensteinin, joka myöskin oli noussut, täytyi vastoin tahtoaankin hymyillä.

"Minä olen iloissani siitä", sanoi leikillisesti kuningas, saattaessaan Wallensteinia ovelle, "että te, teidän ylhäisyytenne, olette huolissanne minun hengestäni."

"Miksikä en olisi?" vastasi Wallenstein. "Vaikka te, majesteetti, ja minä sodimme kahakoissa, niin kuulumme kumminkin eroittamattomasti yhteen. Toista ei olisi olemassa ilman toista", jatkoi hän leikillisesti; "jos te, majesteetti, tai minä, jompikumpi putoaisi maailman vaa'an toiselta laudalta, paiskahtaisi toinen puoli armottomasti maahan."

Taaskin mietti kuningas ja joutui ehdottomasti arvelemaan, että jokin tähtien asema taivaalla oli varmaankin saattanut Wallensteinin sovitteluun heidän molempien kuolemaa, niin että toisen kuolema muka seurasi salaisesti toisen kuolemaa. Kummallisesti pääsi se luulo hänessä itsessäänkin äkisti valtaan, vaikka hän kyllä uskollisesti luotti Jumalaan. Kristitty kuningas alkoi tuntea, että taikuuden ilma, joka ympäröi Wallensteinia, rupesi tarttumaan häneenkin, ja astui sentähden taas askeleen ovea kohti.

"Teidän, majesteetti", niin päätti Wallenstein melkein ystävällisesti vieraisilla-olonsa, "pitäisi ainakin säilyttää itsenne tytärtänne varten. Prinsessa kuuluu oppivan hyvästi ja hän on teille, majesteetti, hyvin rakas. Sehän onkin luonnollista. Olenhan minä itsekkin perheenisä!"

Ja niin sanoen läksi herttua.

Vielä näki paashi, jolta tuo kuultu keskustelu oli nostanut hiukset pystyyn, Kustaan istuutuvan tuolillensa ja leikittelevän käsineen kanssa. Hän riensi pois seinänraon luota horjuen huoneesensa ja heittäytyi vuoteelleen, rukoillen taivasta suojelemaan hänen sankariansa, jolle hänen oma läsnäolonsakin — kuten Wallenstein arveli ja hän itsekkin alkoi uskoa — tuottaisi turmiota.

"Vaikkapa se olkoonkin vaikeata", lupasi hän toivottomuudessaan, "niin minä kumminkin tahdon erota hänestä, vapauttaa hänet itsestäni, ett'ei minun onneton läsnäoloni häntä turmioon saattaisi."

Kun häntä ei kutsuttu sisään, hiipi hän kuninkaan luo vasta tavallisena joutohetkenä, joka suurimmaksi osaksi kului joutavia puhellessa.

Vihdoin kuningas kysäsi: "Missä olit tänään puolenpäivän aikana, Leubelfing? Minä kutsuin sinua, ja sinä olit poissa."

Paashi vastasi, niinkuin totta olikin, että hän, tuntien aamullisten, mieltä häiritseväin tapausten jälkeen tarvitsevansa vähän raitista ilmaa, oli noussut ratsunsa selkään ja lennättänyt Wallensteinin leiriä kohti, melkein sen kanuunain kantamuksen päähän asti. Hän toivoi saavansa kuninkaaltaan

ystävällisen silmäyksen tai sanan, mutta niitä ei tullut.

Hetkinen puheltiin taaskin joutavista asioista. Sitte otti Kustaa hajamielisennäköisenä taskustaan kintaan ja sitä tarkastellen lausui:

"Tämä ei ole minun. Onko tämä sinulta hukunut, huolimaton, ja minä sen sitte epähuomiosta olen pistänyt taskuuni? Katsotaanpas!" Hän tarttui leikkillisesti paashinsa vasempaan käteen ja veti pehmoisen nahkan hänen sormilleen.

"Käypihän se!" sanoi hän.

Paashi heittäytyi polvilleen kuninkaan eteen, tarttui hänen käsiinsä ja kostutti niitä kyynelillään.

"Voi hyvin!" sanoi hän nyyhkien, "minun herrani, minun kaikkeni! Suojelkoot sinua Jumala ja hänen joukkonsa!"

Sitte hypähti hän äkisti ylös ja kiirehti ulos ovesta kuin mielipuoli. Kustaa nousi ja huusi häntä takaisin. Mutta jo kaikui pois nelistävän hevosen kaviot ulkona pihassa.

Kummallista kyllä ei kuningas sinä yönä eikä seuraavana päivänäkään kuulustellut karannutta paashiansa. Hänellä olikin nyt kylliksi muuta tekemistä, sillä hän oli päättänyt lähteä pois leiristä Nyrnbergistä.

Leubelfing ei ollut pidättänyt hevosensa laukkaamista, ennenkuin se itsestään alkoi hiljemmin juosta leirin toisessa päänsä. Silloin rauhoittui myöskin ratsastajan kiihtynyt mieli. Kuu paistoi kirkkaasti kuin päivä. Tarkemmin ajatellessaan huomasi pakolainen nyt rakkauden ja vihan aistilla, mikä hänen itsensä muotoinen veijari hänet oli saanut karkaamaan kuninkaan luota. Se oli Lauenburgin herttua. Olihan hän itse nähnyt, miten tuo häväisty oli puristetuin nyrkin uhannut kuninkaan oikeudentuntoa. Ja olihan sillä tuomitulla aivan sama ääni kun paashilla itsellään. Olipa hän naisen aistillaan vielä huomannut senkin, miten pieni tuon ruhtinaan puristettu nyrkki oli. Ei siis ollut epäilemistäkään; se petturi mietiskeli kostoa ja murhaa rakastetulle kuninkaalle. Ja juuri semmoisena hetkenä, jolloin kuningasta salaisesti vainottiin, oli paashi itse nyt lähtenyt herransa luota. Ääretön ikävä rakkaimman tähden, mitä hänellä oli ollut, oli sortaa hänen sydämensä, ja kun hänelle nyt johtui mieleen, ett'ei rakastetun kuninkaan suosio enää ollut hänen omanansa, puhkesi kaiho ensin katkeraksi nyhkimiseksi ja sitte hillitsemättömiksi kyyneliksi.

Ruotsalainen vartia, eräs pyssymies, jonka viikset jo olivat vähän harmahtavat, näki hoikan ratsastajan itkun, väänsi suunsa iloiseen hymyyn, vaan kysyi sitte hyväntahtoisesti: "Kotiinko te pyritte, nuori herra?"

Leubelfing rohkaisihe ja hitaasti ratsastaen edelleen päätti hän tuolla uljuudella, jonka hän oli luonnolta perinyt ja joka oli yhä suurennut tappeluiden melskeessä, olla lähtemättä pois leiristä. "Kuningas lähtee liikkeelle!" sanoi hän itsekseen; "minä yhdyn johonkin rykmenttiin ja pysyn marssien ja vaivojen ajan tuntemattomana! Sitte tulee tappelu."

Silloin huomasi hän erään everstin, joka hiljakseen, vaan tarkastellen ratsasti pitkin katua. Kuu paistoi niin kirkkaasti, että sen valossa kyllä olisi voinut vaikka lukea. Ensi katsahduksella tunsu hän everstin erääksi isänsä ystäväksi, samaksi joka oli päällikkö Leubelfingillä ollut todistajana tuossa kuolettavassa kaksintaistelussa. Hän käänsi rautionsa paashin vasemmalle puolelle ja katseli tarkasti nuorukaista. Hän itse oli viime aikoina enimmäkseen ollut etuvartijain joukossa.

"Minä ehkä erehdyn", alkoi hän puhella, "mutta minä luulen, vaikka tosin vaan kaukaa, nähneeni teidän armonne ratsastavan paashina kuninkaan sivulla. Todellakin, nyt minä teidät tunnen, vaikka kyllä näytättekin vähän kalpealta ja surumieliseltä." Sitte näytti everstille äkkiä johtuvan jotakin mieleen, niin että hän hämmästyti ja kysyi: "Oletteko te Nyrnbergistä tai sukua päällikkö Leubelfing-vainajalle? Te olette hirveästi hänen näköisensä tai oikeastaan hänen lapsensa, huimapään Gustelin, näköinen, joka viisitoista-vuotiaaksi asti ratsasteli meidän kanssamme. Kuunvalo voi kumminkin pettää ja lumota. Hyppäämmekö maahan. Tässä on minun telttani."

Samalla jätti hän jo hevosensa sekä paashinkin ratsun odottelevalle, litteänenäiselle ja leveäkasvoiselle palvelijalle, joka otti herransa vastaan hyväntahtoisesti ja typerästi hymyillen.

"Olkaa kuin kotonanne!" kehoitti vanhus paashia, tarjoten hänelle telttatuolia ja istuutuen itse jonkinlaiselle hevolle. Kahdesta tulisoihdusta levisi telttaan väräjävää valoa.

Sitte eversti kursailematta pisti leveän, rehellisen kätensä paashin tukkaan. Paljastuneesta otsasta tukanrajasta näkyi vanha, vaan hyvin syvä arpi.

"Gustel, sä narri!" virkkoi vanhus, "luuletko, ett'en muistaisi, mitenkä unkarilainen varsa potkaisten

viskasi sinut päänsä yli, niin että pitkältä ilmassa lensit, ja mitenkä me kolme, äitisi itkien ja valittaen, isäsi kalpeana kuin aave ja minä itsekin oikein aika lailla peljästyneenä, luimme rukouksia henkesi puolesta? Kelpo sotilas se Leubelfing-vainaja, minun paras päällikköni ja ystäväni! Vähän vaan huimapää, kuten sinäkin näytät olevan, Gustel, tai ainakin tulet olemaan! No hyvänen, lapsi, kuinka kauan sinä jo oletkaan pyöriskellyt kuninkaan ympärillä? Oletpa kyllä ihan pojan näköinen! Oletko leikellyt vaaleat kiharasi niskasta, sä veitikka?" lisäsi hän ottaen paashia kiinni niskahiuksista. "Älä luulekaan, että sinä olisit ainoa nainen leirissä! Katsohan vaan tuota Jaakko Erikinpoikaa, minun renkiäni!" Palvelija toi juuri viinipullon ja lasit. "Mies ihan kuin sinäkin! Ei pelkoa, Gustel! Ei hän ole jaksanut oppia *ainoatakaan* saksan sanaa. Siksi on hän liian tyhmä. Mutta oikein kelpo vaimo ja jumalinen! Ja ruma! Muuten ihan tavallinen historia, Gustel: seitsemän lasta, mies kutsuttiin palvelukseen, vaimo läksi hänen sijaansa. Paras mies kuin olla voi! Minä tuskin hänettä enää tulisinkaan toimeen!"

Paashi katseli kunnan naista hyvin vastenmielisesti. Eversti lorueli edelleen:

"Toden totta rohkeata, Gustel, tunkeutua kuninkaan luo, joka kammoo miehenpukuisia naisia! Olethan näytellyt tarinaa, jota Upsalan oppipenkeillä sanovat 'monodraamaksi', kun jokin ihminen ihan yksinänsä riemuitsee, pelkää, on toivottomana, tuntee, kärsii ja kuvittelee mielessään suuria! Ja olet, Jumala tiesi, kuinka mainiota mielessäsi toivonut, kuninkaan ihan tietämättä ja siitä vähääkään huolimatta. Ei maksa vaivaa olla noin tyytymättömän näköinen. Hengenvaarallista se ei juuri ollut! Jos sinut olisi tunnettu, olisi kuningas sinulle sanonut 'Tiehesi tyhmä olento!' ja jo seuraavana silmänräpäyksenä ajatellut aivan toista. Niin, mutta jos kuningatar olisi sinut huomannut tytöksi! No ja! Vaan minä sanon: lapsia ei saa suudella! Semmoinen suudelma nukkuu ja leimahtaa sitte jälleen eloon, kun huulet kasvavat ja vahvistuvat. Totta se kumminkin on ja totena pysyy, että kuningas sinut kerran otti minulta sylistä, ristityttö, ja suuteli ja hyväili sinua, että ihme! Sillä sinä olit sievä ja roteva lapsi."

Paashi ei tiennyt mitään suuteloista, vaan nyt hän ne tunsi ja punastui.

"Ja mitä sinusta nyt tulee, huimapää?" Hän mietti hetkisen. "Käyhän se niin: minä annan sinulle toisen telttani! Saat ruveta minun juoksupojakseni, lupaat pysyä minun luonani ja ratsastat minun kanssani, kunnes rauha tulee. Sitte vien sinut kotiin Ruotsiin hoviini Gefleborgin luo. Minä olen yksin. Yksi poika vaan elossa Falunissa sananpalvelijana lihavassa paikassa. Sitte saat valita meistä jommankumman."

Paashi Leubelfing lupasi risti-isälleen, mitä jo ennen oli luvannut itselleen, ja kertoi hänelle sitte täydellisesti seikkailunsa, niin totuuden mukaan, kuin niin pitkän tuntemattomana-olon jälkeen välttämättömästi tuntuu tarpeelliselta, yhtä tarpeelliselta kuin ruoka ja juoma pitkän paaston jälkeen.

Vanhus kyllä käsitti asian ja teki sitte lakkaamatta ivaa serkku Leubelfingistä.

Kesän lopulta aina elonkorjuun loppuun ja siihen kylmään aamuun asti, jona ensimmäiset ohuet lumihöyryvät tanssivat teillä, ratsasti paashi Leubelfing risti-isänsä eversti Ake Totin vieressä kaikkialla edestakaisin, niinkuin sodassa sattuu. Pääasuntoa hän ei enää nähnyt eikä kuningasta, kun eversti enimmäkseen johti etu- tai jälkijoukkoa. Mutta Kustaa Aadolf loisti aina paashin hengen silmissä, kirkkaampana vaan ja tavoittamattomampana nyt kuin ennen, jolloin hän oli käsin silitellyt ja pöyristellyt hänen tukkaansa ja jolloin paashi, ollen ainoastaan ohuen seinän takana kuninkaasta, oli kuullut hänen kääntymisensä ja hengityksensä.

Sattuipa sitten kumminkin kerran paashi omin silmin taas näkemään kuninkaansa. Se tapahtui Naumburgin torilla, kun paashi, viivytyään joidenkin ostoksien tähden, juuri aikoi lähteä everstiä tavoittamaan, joka tällä kertaa oli etujoukon päällikkönä ja siis jo oli lähtenyt kaupungista. Yhä taajentuva ihmisjoukko työnsi hänet hevosinensa huoneen seinää vasten, ja siitä ahtaasta paikastaan näki hän näytelmän, jommoista ei ihmissilmille monesti suoda.

Kustaa istui muhkean ratsun seljässä, haarniskoittuja päälliköitä ympärillä ratsuillansa; mutta siinä oli myöskin sadoittain innostuneita muotoja, naisia, jotka pitivät lapsiaan ylhäällä korkeammalla muuta riemuitsevaa joukkoa, miehiä, jotka ojensivat käsiänsä, antaakseen kättä Kustaalle, tyttöjä, jotka suutelivat vaan hänen jalustimiensa, alhaisempia ihmisiä, jotka heittäytyivät polvilleen hänen eteensä, pelkäämättä hänen ratsunsa kavioita, joka astuikin hyvin tasaisesti ja tyynesti: sanalla sanoen, kansa lainehti uljain joukoin, joita rakkaus ja innostus riemastuttivat, pohjoismaisen kuninkaan ympärillä, joka oli pelastanut sen hengelliset aarteet.

Liikutettuna kumartui Kustaa ratsunsa seljältä pappivanhuksen puoleen, joka, kuinkaan voimatta estää, oli suudellut hänen kättänsä, ja lausui, niin että kaikki kuulivat:

"Ihmiset kunnioittavat minua kuin Jumalaa! Se on liiaksi ja muistuttaa, että minun loppuni lähestyy. Pappi, minun mukanani ratsastavat pakanain jumalatar Viktoria (Voitto) ja kristittyjen kuolemanenkeli!"

Paashille tulivat kyneleet silmiin. Mutta kun hän eräästä vastassansa olevasta ikkunasta huomasi kuningattaren ja näki, miten kuningas viittasi hänelle hellät jäähyväiset, paisui hänen rintansa kalvaavasta kateudesta.

Tuskin ehti viikkokausi kulua, niin ruotsalaiset sotajoukot alkoivat kokoutua Lytsenin lakeudelle ja Ake Tott marssi kerran sivulla lähellä vaunuja, joissa kuningas kulki. Leubelfing huomasi silloin petolinnun, joka kierrellen pilvissä itsepäisesti pysyttelihe kuninkaan ja hänen seurueensa kohdalla vähääkään pelkäämättä laukauksia, joilla sitä koetettiin karkoittaa. Paashille johtui mieleen Lauenburgin herttua ja samalla alkoi paashi miettiä, vieläköhän hän yhä ajatteli kosta kuninkaalle. Leubelfing-paran sydän oli sanomattoman tuskainen. Mikäli ilta aikaisin hämärtyi, kasvoi hänen pelkonsa lakkaamatta, ja pimeän tultua kannusti hän, lupaustaan muistamatta, ratsuaan sekä katosi everstin näkyvistä, joka häntä huutaen soimasi "valapattoiseksi pojaksi".

Kiireesti ratsastaessaan saapui hän kohta kuninkaan vaunujen luo ja yhtyi seurueeseen, joka odotellun suuren tappelun aattona ei näyttänyt häntä huomaavan taikka ei ainakaan pitävän hänestä lukua. Kuningas ajatteli sitte viettää yönsä vaunuissa, mutta kylmä pakotti hänet vaihtamaan ne erään pienen talonpoikaistalon suojakkaampiin huoneihin.

Päivän koittaessa tunkeutuivat käskyjenlevittäjät matalaan tupaan, jossa kuningas jo oli tutkimassa karttaansa. Ruotsalaisten järjesteleminen oli jo päättynyt. Alkoi juuri saksalaisten rykmenttien asetteleminen paikoilleen.

Paashi Leubelfing, jonka häntä suosiva kuninkaan kammaripalvelija tunki ja esteettömästi päästi sisään, anasti Ruotsin vaakunalla kaunistetun istuimensa, jolla hän ennen oli tavallisesti istunut kuninkaan vieressä, ja asettui nurkkaan, jossa hän hyvästi pysyi piilossa monennäköisten sotilasten takana.

Kuningas jakeli viimeiset käskynsä ja oli hyvin liikutettuna. Hän nousi hitaasti seisoaalleen ja kääntyi läsnäolevien puoleen. Ne olivat kaikki saksalaisia ja moni juuri niitä, joita hän oli leirissä Nyrnbergin luona niin kovin sanoin muistuttanut. Varmaankin liikutti häntä totuus sekä sen valtakunnan armollisuus, jota lähellä hän jo uskoi olevansa. Hän viittasi kädellään ja puhui hiljaa, melkein kuin uneksija, paremmin hengen tapaisilla silmillään kuin suullaan, joka tuskin liikkui:

"Hyvät herrat ja ystävät, tänään on varmaankin minun hetkeni tullut. Niinpä pitäisi minun jättää teille testamenttini. Sodasta minä en huoli — sitä valvokoot elossa olevat. Vaan — autuudestani ja — siitä, mitä te minusta muistelette. Minä tulin meren takaa, mielessä kaikenlaisia ajatuksia, mutta toden totta, kaikkia korkeampana oli puhtaan sanan puolustus. Breitenfeldin voiton jälkeen olisin keisarille saattanut määrätä kohtuulliset rauhan ehdot ja, turvattuani evankeliumin, lähteä saaliineni kuin peto takaisin ruotsalaiseen kalliopesääni. Mutta minä ajattelin Saksan parasta. Olipa mielessäni vähä teidän kruununne himoakin, hyvät herrat! Vaan suoraan puhuen, valtakuntanne turvallisuus voitti kunnianhimoni! Habsburgilaisen omaksi sen ei enää sovi jäädä, sillä se on evankelinen valtakunta. Kumminkin ajattelette ja puhutte: vieras kuningas älköön meitä hallitko! Ja te olette oikeassa. Kirjoitettu on: ei vieras saa periä valtakuntaa. Mutta minä ajattelin lapselleni puolisoa, tuolle kolmetoista-vuotiaalle..."

Hänen hiljaisen puheensa äänen hämmensi turingiläisen ratsujoukon kova laulu, josta juuri heidän mennessään kuninkaan asunnon ohi kuuluivat selvästi sanat:

"Hän tosin kautta Gideon
Sua valittunsa auttav' on..."

Kuningas kuunteli, ja puhettaan päättämättä lausui hän:

"Jopa olen puhunut kylläksi, kaikki on valmisna."

Herrat läksivät pois ja kuningas laskeutui polvillensa rukoilemaan.

Silloin näki Leubelfing, sydän hurjasti sykkivänä, miten Lauenburgin herttua riensi kuninkaan luo. Halvan ratsumiehen pukimissa lähestyi hän hyvin matelevaisen-nöyränä kuningasta ja ojensi rukoilevasti kätensä häntä kohti, hänen noustessaan hitaasti ylös. Sitte heittäytyi hän maahan hänen eteensä, syleili hänen polviansa, itki ja rukoili häntä kadotetun pojan liikuttavilla sanoilla:

"Isä, minä olen syntiä tehnyt taivasta vastaan ja sinun edessäsi, enkä ole kelvollinen, että minua sanottaisiin sinun pojaksesi!" Niin vaikeroi hän pää kumarruksissa.

Kuningas nosti hänen maasta ja sulki syliinsä.

Paashin kauhistuneissa silmissä olivat nuo toisiaan syleilevät kuin kaukana sumun peitossa. "Onko

tuo, voiko tuo olla totta? Onko kuninkaan pyhyys tehnyt tuossa kadotetussa ihmeen? Vai onko se vaan kelvotonta petosta? Käyttääkö tuo pahin teeskentelijä puhtaimman suun sanoja vaan uuteen petokseen?" Niin epäili n paashi itsekseen, ajatukset sekavina ja pää polttavana.

Kului muutama silmänräpäys. Ilmoitettiin, että hevoset olivat valmiit, ja kuningas pyysi nahkaliiviänsä. Kammaripalvelija tuli, vasemmassa kädessä pyydetty liivi, vaan oikeassa kiiltävä haarniska. Paashi tempasi häneltä tuon pansarin, joka kyllä olisi kestänyt pyssyn luodit, ja yritti auttamaan sitä kuninkaan ylle.

Kuningas, vähääkään hämmästyttä Leubelfingin läsnäolosta, katsahti häneen hyvin ystävällisesti ja pisti sormensa hänen kähärään tukkaansa, niinkuin hänen oli tapana.

"Gust", sanoi hän, "ei se näy. Se puristaa. Anna minulle liivi."

Kohta senjälkeen ratsasti kuningas pois, takanansa toisella puolen Lauenburgin herttua ja toisella paashi Leubelfing.

V.

Ruotsalaisten sotarinnan takana olevan kylän Meuchenin pappilassa istui puolen yön seuduissa leskimies, maisteri Todaenus suuren Raamattunsa takana, lukien Davidin katumuspsalmeja emännöitsijälleen, helläluontoiselle Ida-rouvalle, joka samoin oli leski. Maisteri — asekykyinen mies, huulella kankeat, harmaat viikset, nuoruudessaan ennen muinoin ollut sotaväessä — rukoili sitte hartaasti Ida-rouvan kanssa, että protestanttinen sankari säilyisi elossa, hän, joka silloin juuri vähän matkan päässä oli taistellut — voittaenko vai tappiolle jäaden, tietämätöntä.

Silloin kolkutettiin kovasti ovea ja Ida-rouva heti arvasi, että joku kuolevainen oli apua etsimässä.

Niin olikin. Kun pappi avasi oven, hoiperteli hänelle vastaan nuori mies kalpeana kuin kuolema, silmät kuin kuumetautisella ihan seljällään, pää paljasna ja otsassa suuri haava ammottavana.

Hänen takanansa nosti toinen hevosen seljältä kuollutta, raskasta ruumista. Sen tunsi pappi heti, vaikka se olikin rumentunut haavoista, Ruotsin kuninkaaksi, jonka hän oli kerran nähnyt, hänen riemusaatossa kulkiessaan Leipzigiin, ja jonka hyvin onnistunut puupiirroskuva riippui hänen oman kammarinsa seinällä. Syvästi liikutettuna peitti hän kasvonsa ja itki.

Kuumeisen-kiireesti ja hätäisesti puhuen pyysi haavoitettu nuorukainen, että hänen kuninkaansa vietäisiin ihan likellä olevaan kirkkoon. Mutta ensin tahtoi hän haaleata vettä ja pesusientä, puhdistaaakseen haavallisen pään verestä. Sitte laski hän kumppaninsa avulla vainajan, joka oli hänen käsivarsilleen liian raskas, huononpuoliselle vuoteelle, vaipui polvilleen sen viereen ja katseli hellästi ruumiin vahankarvaista muotoa. Mutta yrittäessään sitä pesemään pyörtyi hän itsekin ja painui eteenpäin ruumiin päälle.

Kumppani nosti hänet ylös, tarkasteli häntä likemmin ja huomasi, paitsi otsahaavaa, vielä suuren haavan rinnassakin. Nutussa oli juuri sydämmen kohdalla vanha paikattu reikä, mutta sen vierestä uudesta reiästä tiukkui vertä. Hän avasi varovasti kumppaninsa vaatteet eikä ollut uskoa silmiänsä. "No, lempo vieköön!" virkkoi hän, ja Ida-rouva, joka piti vesivatia, punastui ihan korviinsa asti.

Samana silmänräpäyksenä kiskaistiin ovi ulkoapäin auki ja eversti Ake Tott astui sisään. Hänet oli muona-asioille lähetetty taapain; sieltä selvittyään oli hän kiiruhtanut taistelulenttää kohti, ja niin oli hän, kylän kadulla kapakan edessä juodessaan viinaryppyä, kuullut sanoman, miten eräs satulassaan horjuva ratsumies oli edessänsä hevosen seljässä kuljettanut ruumista.

"Onko totta, onko mahdollista?" kysäsi hän ja riensi suorastaan kuninkaan luo, tarttui ruumiin käteen ja kostutti sitä kyynelillään.

Hetkisen kuluttua katsahtaen ympärilleen huomasi hän nuorukaisen, joka tunnotonna makasi nojatuolissa. "Lempo periköön!" tiuskasi hän vihaisesti, "onhan tuo Gustel kumminkin jälleen karannut kuninkaan seuraan!"

"Minä tapasin nuoren herran, kumppanini", virkkoi kornetti varovaisesti "kuollutta kuningasta edessään hevosen seljässä pitäen ajaa lennättämässä pitkin kenttää. Hän uhrasi henkensä majesteetin edestä!"

"Ei, mutta minun edestäni!" vastusti pitkä mies, jonka muoto oli kuin vanhan naisen — Kauppias Laubfinger. Hän oli uskaltanut tulla tappelumelскеen likitienoille vangitsemaan erästä hidasta velkamiestä, mutta oli joutunut muonavaunuista täydellä kylän kadulla ahdinkoon ja lähtenyt everstin jäljestä saamaan häneltä suojeluskirjaa.

Mieli täynnä kiitollisuutta ja helpotuksen tunnetta kertoi hän läsnäoleville laveasti sukunsa historian. "Gustel, Gustel!" sanoi hän itkien, "tunnetko vielä omaa serkkuasi? Mitenkä saan minä palkitukseksi, mitä olet minulle tehnyt?"

"Siten, että pidätte kiinni suunnne!" vastasi eversti ankarasti.

Pappi rupesi sovittajaksi ja puhui levollisesti, vaan vakavasti: "Hyvät vieraat, tunnettehan tämän maailman. Se on täynnä panettelua." Ida-rouva itkeä tihutti. "Ja varsinkin silloin, kun puhdas ja jalo ihminen ajaa suurta ja puhdasta asiaa. Jos pieninkään epäily himmentäisi tämän muistoa" — hän osoitti levollisesti kuolon unta nukkuvaa kuningasta — "mimmoisen tarinan paavilainen panettelu kutoisi tästä hyttys-raukasta", — sanoi hän, tunnottomaan paashiin päin viitaten — "joka on polttanut siipensä maineen auringossa. Yhtä varma kuin omasta olemisestani olen siitäkin, ettei kuningas-vainaja tiennyt mitään tästä tyttösestä."

"Toden totta, hyvä pappi", vannoi eversti, "varma siitä minäkin olen kuin hengestäni, enkä ainoastaan luulon, vaan totisen tiedon tähden."

"Totta se on", vakuutti Laubfingerkin, "sillä muuten olisi kuningas hänet lähettänyt kotiin ja vaatinut minua tulemaan sijaan."

"Toden totta!" vakuutti kornetti, ja Ida-rouva itki.

"Minä olen sanan palvelija, te olette jo harmaapäinen, herra eversti, te, kornetti, olette aatelismies, teille, herra Laubfinger, on se omaksi eduksi ja hyödyksi, ja Ida-rouvan puolesta takaan minä: me olemme vaiti."

Silloin aukesivat paashin kuolevaiset silmät. Ne katselivat ensin tuskallisesti ympäri huonetta, mutta pysähtyivät Ake Tottiin.

"Risti-isä!" lausui hän, "minä en ole totellut sinua, minä en voinut — minä olen suuri syntinen, tyttö-parka."

"Poika-parka", ojensi pappi ankarasti. "Te houraillette! Te olette paashi August Leubelfing, Nyrnbergin patriisin ja kauppiaan Arbogast Leubelfingin oma poika, syntynyt sinä ja sinä päivänä, kuollut seitsemäntenä päivänä marraskuuta vuonna tuhat kuusisataa kaksineljäntäkymmentä, haavoista, jotka edellisenä päivänä saitte Lytsenin taistelussa pugnans cum rege Gustavo Adolpho." [Taistellesanne kuningas Kustaa Aadolfin kanssa.]

"Fortiter pugnans!" [Urhollisesti taistellen!] täydensi kornetti.

"Entä minä?" kysyi serkku hämillään. "Enkö minä saakaan takaisin nimeäni?"

"Te pysytte Laubfingerina", tuomitsi pappi. "Te olette pelastaneet paraimman omaisuutenne, rakkaan henkenne, ja saatte tyytyä siihen!"

Sitte kääntyi hän jälleen kuolevaiseen päin: "Niin kirjoitan minä hautakiveenne. Mutta nyt sopikaa asianne Jumalan kanssa! Teidän hetkenne on tullut."

Hän lausui nuo sanat hitaan ankarasti, sillä hän ei jaksanut voittaa vastenmielisyyttään haaveksivaista lasta kohtaan, joka oli saattanut vaaraan hänen sankarinsa puhtaan maineen, ei sittekään, vaikka tyttö oli jo kuolemaisillaan.

"Minä en voi vielä kuolla, vielä on minulla paljon sanottavaa!" sanoi paashi köristen. "Kuningas ... savupilvessä... Lauenburgin herttuan kuula..." Kuolema sulki hänen suunsa, mutta se ei voinut estää häntä vielä viimeisellä ponnistuksella kääntämästä sammuvaa katsettaan kuninkaan kasvoja kohti.

Kukin läsnäolijoista täydensi lauseen omalla tavallaan. Mutta älykäs pappi, jonka isänmaallisuutta se ajatus loukkasi, että saksalainen ruhtinas olisi Saksanmaan ja protestanttisuuden — jotka hänestä olivat sama asia — pelastajan salaa murhannut, hän pyysi hartaasti kaikkia läsnäolevia hautaamaan paashin kanssa myöskin nuo kuoleman katkaseman puheen vähäiset jäännökset.

Kirkko suljettiin sisään tunkeutuvalta ihmisjoukolta; sillä nopeasti oli sanoma levinnyt, että siellä makasi kuningas kuolleena. Ruumiit pestiin ja asetettiin kuoriin. Sillä välin oli päivä valjennut. Kun kirkon ovet vihdoin aukesivat malttamattomille, vaan kumminkin kunnioittavaisen-näköisinä

odotteville, olivat molemmat alttarin edessä paareilla, kuningas korkeammalla, paashi alempana päinvastaiseen suuntaan, niin että hänen päänsä oli sillä puolella, jossa kukuninkaan jalat. Aamuauringon säde — eilistä sumua oli seurannut kirkas päivä — pilkisti sisään kirkon matalasta ikkunasta, valasi sankarikuninkaan kasvot ja lähetti pienoisen väreen myöskin paashi Leubelfingin kähärätukalle.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PAASHI LEUBELFING ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project

Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or

cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations

in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.